

कर्नाटक सरकार

सार्वजनिक शिक्षण विभाग

कलिका चेतरिके

2022 – 23

विद्यार्थी अध्ययन पुस्तिका

परिसर अध्ययन

5

इयत्ता : पाचवी

समग्र शिक्षण कर्नाटक, बेंगळूरु

आणि

राज्य शिक्षण संशोधन आणि प्रशिक्षण संस्था, बेंगळूरु

ಸಂದೇಶ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಭಾರತದ ಭವಿಷ್ಯ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 2020ನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 2020 ರ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ವಿನ್ಯಾಸ, ಕಲಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೀನ್ಯತೆ, ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮರುವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಸಮೃದ್ಧ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ಹಲವು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನಿಪುಣ್ ಭಾರತ್ ಮಿಷನ್ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾ ಜ್ಞಾನ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಗೊಂಡಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೋವಿಡ್-19 ಸಾಂಕ್ರಮಿಕ ರೋಗದಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಅಡೆತಡೆಗಳಾಗಿ, ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಔಪಚಾರಿಕ ಹಾಗೂ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ನಿರಂತರತೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಸಹ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದ ಕಲಿಕೆ ಆಗದಿರುವುದನ್ನು ಹಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ತಿಳಿಸಿವೆ. ಈ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಬೇಕಿದೆ. ಸದರಿ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ 'ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ' ಎಂಬ ವಿನೂತನ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು 2022-23ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸಕ್ತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಮಗುವಿನ ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಆಶಯ ನನ್ನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ, ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೈಪಿಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಯನ್ವಯ ಈ ವಿನೂತನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅದರ ಅಂತಸ್ತತ್ವದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲಾಖೆಯ ಸರ್ವರೂ, ಪೋಷಕವರ್ಗ ಮತ್ತು ಭಾಗೀದಾರರೆಲ್ಲರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸುತ್ತೀರೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶುಭವಾಗಲಿ.....

ಶ್ರೀ ಬಿ. ಸಿ. ನಾಗೇಶ್
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ
ಹಾಗೂ ಸಕಾಲ ಸಚಿವರು

ಮುನ್ನುಡಿ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ-2020ರ ಆಶಯದಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ. ಆದರೆ ಕೋವಿಡ್-19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಯವಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಳೆದರೆಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂತರವನ್ನು ನೀಗಿಸಲು 2022-23ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಎಂಬ ವಿನೂತನ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಉಪಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ, ಸಂಖ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಮಗು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿ ಗಳಿಸಲೇಬೇಕಿದ್ದ ಕಲಿಕಾ ಫಲಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಕ್ತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ 'ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಕಲಿಕಾ ಫಲ'ಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಚಟುವಟಿಕೆ ರೂಪಿಸಿ, ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ನಿಪುಣ್ ಭಾರತ್', 'ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೇಶ್'ನಂತಹ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ, ಕಲಿಕಾ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕ ಸ್ನೇಹಿಯಾಗಿವೆ. ಚಟುವಟಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವ 'ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿ'ಯನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಸರಿದೂಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೀರೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ DSERT ಹಾಗೂ SSK ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಅಜೀಮ್ ಪ್ರೇಮ್‌ಜೀ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೂ ಇಲಾಖೆಯ ಪರವಾಗಿ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಡಾ. ಎಸ್. ಸೆಲ್ವಕುಮಾರ್, ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ

ಆಶಯ ನುಡಿ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ನಿತ್ಯವೂ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದರೆ ಕೋವಿಡ್-19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕದಿಂದಾಗಿ ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಗೆ ವ್ಯತ್ಯಯ ಉಂಟಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು ವೇದ್ಯ. ಇದನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋವಿಡ್-19 ನಿಂದಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾಗಮ, ಸಂವೇದ, ವಿಶೇಷ ಸೇತುಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಪರ್ಯಾಯ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರೂ ಮುಖಾಮುಖಿ ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಮಾಂತರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಉಪಕ್ರಮವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಶಿಶು ಕೇಂದ್ರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ವಿನೂತನ ಪ್ರಯತ್ನ. ಸರಿಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಡೆಯದೇ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರೂಪಿಸಿದ ಉಪಕ್ರಮ. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಉಪಕ್ರಮದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗೀದಾರರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಡಾ. ವಿಶಾಲ್ ಆರ್., ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ಆಯುಕ್ತರು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ

ಆರಂಭಿಕ ನುಡಿ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೋವಿಡ್-19ರ ಕಾರಣದಿಂದ ಔಪಚಾರಿಕ ತರಗತಿಗಳು ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಡೆಯದೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಏರುಪೇರುಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು 2022-23ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ತರಗತಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಲಿಕಾ ಫಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನದ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿ ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ತಾವು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿ ಕಲಿಕಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನುಕೂಲಿಸುವಿರಿ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಪೂರೈಸುವಿರಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಶಾಲಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಿಗದಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ನಂಬಿರುತ್ತೇನೆ. ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಾಧ್ಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಪಲ್ಲವಿ ಆಕುರಾತಿ, ಭಾ.ಆ.ಸೇ.

ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನಾ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕರ್ನಾಟಕ

ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಹೊಸ ಶತಮಾನದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ-2020ರ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೋವಿಡ್ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾಗಮ, ಸಂವೇದದಂತಹ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಉಪಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ನಡುವೆಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು ವಾಸ್ತವದ ಸಂಗತಿ. ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟ, ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಪೂರೈಸುವ ಯೋಜನೆಯೇ 'ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ' ಉಪಕ್ರಮ. ಈ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತ ಉಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷಗಳ ಆಯ್ದು ಕಲಿಕಾಫಲಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಕ್ತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಕಲಿಕಾಫಲಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ 'ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿ' ಮತ್ತು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕಾ ಪೂರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ 'ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆ'ಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಎಂಬ ಎರಡು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗೀದಾರರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಈ ಮೂಲಕ ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇಲಾಖಾ ಮಿತ್ರರು ಮತ್ತು ಅಜೀಮ್ ಪ್ರೇಮ್‌ಜೀ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಇವರಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶುಭವಾಗಲಿ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಂಗಲ ವಿ.

ನಿರ್ದೇಶಕರು, ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

संकल्पना आणि मार्गदर्शन

डॉ. एस. सेल्वकुमार भा.प्र.से. मुख्य कार्यदर्शी प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षण विभाग, बेंगळूरु	डॉ. विशाल आर. भा.प्र.से. आयुक्त सार्वजनिक शिक्षण विभाग, बेंगळूरु
श्रीमती पल्लवी आकुराती भा.प्र.से. राज्य योजना निर्देशक समग्र शिक्षण कर्नाटक, बेंगळूरु	श्रीमती सुमंगला व्ही. निर्देशक डी. एस. ई.आर.टी. बेंगळूरु

साहित्य रचना समिती

जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, तुमकूर यांच्या नेतृत्वाखाली

श्री एन. मंजुनाथ (स.शि.) स. उच्च.प्राथ.शाळा, लक्केनहळ्ळी तुमकूर तालुका	श्रीमती सुमा टी. (स.शि.) स. लोअर प्राथ.शाळा, अवळीपाळ्य तुमकूर तालुका
श्री नटराज एच. एन. (स.शि.) स. प्रौढ शाळा, होनसिगेरे तुमकूर	श्रीमती वाणी (स.शि.) स. उच्च प्राथ.शाळा, हुल्लेकेरे तुरुवेकेरे तालुका, तुमकूर जिल्हा

अजीम प्रेमजी फाँडेशन समिती

भाषांतर आणि परिशीलन समिती

जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, चिक्कोडी यांच्या नेतृत्वाखाली

श्री पी. एस. कोळी (स.शि.) स. मराठी उच्च.प्राथ.शाळा, आडी ता. निपाणी जि. चिक्कोडी	श्री के. व्ही. वाघराळकर (स.शि.) स. मराठी उच्च.प्राथ.शाळा, बुगटे आलुर ता. हुक्केरी जि. चिक्कोडी
श्रीमती के.आय.कोल्हटकर (स.शि.) स. मराठी उच्च.प्राथ.शाळा, संकेश्वर ता. हुक्केरी जि. चिक्कोडी	श्री सी. ए. कुंभार (सी.आर.पी.) सी.आर.सी. अक्कोळ ता. निपाणी जि. चिक्कोडी

संयोजक

इ.व्ही.जी.विभाग, डी.एस.ई.आर.टी.बेंगळूरु

अनुक्रमणिका

इयत्ता : पाचवी

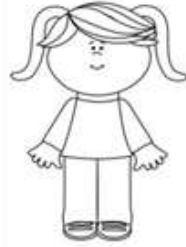
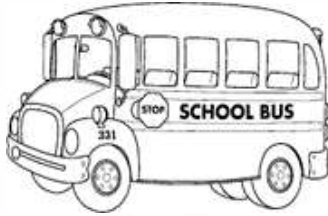
विषय : परिसरअध्ययन

क्र.सं.	अध्ययन निष्पत्ती	पान नंबर
1	सजीव आणि निर्जीव वस्तू तसेच सजीवांची प्रमुख वैशिष्ट्ये ओळखणे.	01-07
2	आहार सेवनाच्या आधारे प्राण्यांचे वर्गीकरण करणे.	08-11
3	वनस्पती आणि प्राणी संरक्षणाचे महत्त्व जाणून घेणे.	12-14
4	कुटुंबातील नाते संबंध ओळखणे.	15-19
5	कुटुंबाचे प्रकार व महत्त्व समजून घेणे.	20-23
6	समाजाची वैशिष्ट्ये आणि प्रकार तसेच विविध कामाचे महत्त्व ओळखून त्या व्यवसायांचा आदर व प्रशंसा करणे.	24-29
7	खेळ आणि व्यायामाचे महत्त्व जाणून घेणे.	30-35
8	पाण्याचे स्त्रोत ओळखून पाण्याचे भौतिक गुणधर्म समजणे.	36-38
9	पाण्याचे जैविक महत्त्व जाणून घेवून पाण्याचे महत्त्व आणि संवर्धन पद्धती समजवून घेणे.	39-43
10	शेतीचे विविध टप्पे जाणून घेणे.	44-49
11	पावसाच्या पाण्यावर अवलंबून असणारी शेती आणि बागायती शेती याबद्दल जाणून घेवून त्यातील फरक ओळखणे.	50-53
12	आहारातील पोषक घटक ओळखणे.	54-59
13	आहाराचे विविध स्त्रोत व आहाराची उपलब्धता यांचा परिचय करून घेणे .	60-63
14	नैसर्गिक साधन संपत्तीची गरज आणि प्रकार ओळखून त्यांचे महत्त्व समजून घेणे.	64-69
15	द्रव्य आणि द्रव्याचे गुणधर्म समजून घेणे.	70-74
16	द्रव्याच्या वेगवेगळ्या स्थिती ओळखणे.	75-79
17	भारताच्या नकाशामध्ये कर्नाटक राज्य दाखविणे.	80-84
18	राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेश ओळखणे.	85-90

प्राण्यांचे जग

अध्ययन निष्पत्ती 1 :- सजीव आणि निर्जीव वस्तू तसेच सजीवांची प्रमुख वैशिष्ट्ये ओळखणे.

कृती 1.1 :- खालील चित्रे ओळखा व त्यांचे सजीव-निर्जीव यामध्ये वर्गीकरण करून खालील कोष्टक पूर्ण करा.

सजीव	निर्जीव

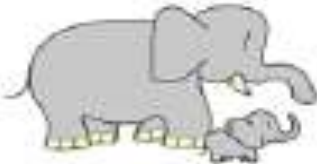

कृती 1.2 - नमस्कार मित्रानो, मी एक फुलपाखरू आहे. मी माझ्या स्वतःच्या शक्तीनुसार संचार करते तर खालील दिलेल्या चित्रामध्ये स्वयं हालचाल करणारे (✓) आणि स्वयं हालचाल न करणारे (✕) अशी खूण करा.

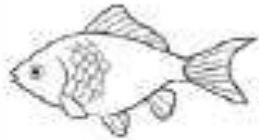

कृती 1.3 खाली सजीवांच्या गुणधर्मांची काही चित्रे आहेत. चित्रामध्ये योग्य वैशिष्ट्यांसह शब्द जुळवा.

	हालचाल
	पुनरुत्पादन
	प्रेरणेला प्रतिसाद
	अन्नग्रहण
	श्वसन
	वाढ

कृती 1.4 :- खालील चित्रे पाहून प्राण्यांची वैशिष्ट्ये ओळखा व ती पुढील रिकाम्या जागेत लिहा.

कृती 1.5(अ) :- दिलेल्या चित्रामधील सजीवांची वैशिष्ट्ये ओळखून सजीव / निर्जीव ओळखा .
(होय / नाही) लिहा.

चित्रे	श्वसन करतात ?	वाढ होते?	पुनरुत्पादन करतात?	प्रेरणेला प्रतिसाद ?	सजीव / निर्जीव ?
					
					
					
					
					
					

(ब) खालील सजीवांची अंदाजे आयुर्मर्यादा लिहा. (आवश्यकता असल्यास शिक्षकांचे सहकार्य घ्या.)

प्राणी	आयुर्मर्यादा (वर्षामध्ये)
	
	
	
	

(इयत्ता 5 वी पाठ्य पुस्तकातील पान नंबर 14 मधील प्राण्यांचे आयुर्मान कोष्टक पहा.)

कृती 1.6 :- दिलेल्या विधानातील सजीव आणि निर्जीव यांची वैशिष्ट्ये ओळखा आणि दिलेल्या तक्त्यामध्ये लिहा.

स्वयं हालचाल, श्वसन, आहारसेवन,
 विसर्जन, पेशींनी बनलेले असतात, श्वसन करत नाहीत
 वाढ, प्रेरणेला प्रतिसाद, आयुर्मर्यादा,
 स्वयं हालचाल करत नाहीत, आहार सेवन करत नाहीत

सजीवांची वैशिष्ट्ये	निर्जीवांची वैशिष्ट्ये

मूल्यमापन 1

1) वाहने हालचाल करीत असली तरी ती निर्जीव असण्याचे कारण काय ?

2) झाडे-झुडपे ही प्राण्यासारखी हालचाल करत नाहीत त्यांना सजीव म्हणण्याचे कारण काय?

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
सजीव आणि निर्जीव ओळखतो.	सजीव आणि निर्जीव ओळखून सजीवांची वैशिष्ट्ये ओळखतो.	सजीव आणि निर्जीव यांची वैशिष्ट्ये ओळखून तो सजीव निर्जीव आहे का नाही ? याचा निर्णय घेतो.	सजीव आणि निर्जीव यांची गुणवैशिष्ट्ये ओळखून त्यांच्या गुणवैशिष्ट्यानुसार त्यांचे वर्गीकरण करतो.

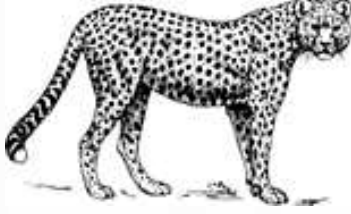
माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

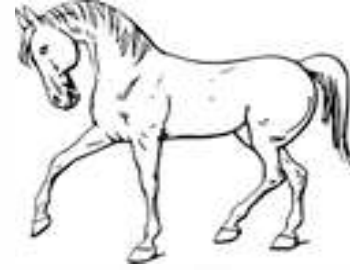
अध्ययन निष्पत्ती 2:- आहार सेवनाच्याआधारे प्राण्यांचे वर्गीकरण करणे.

कृती 2.1:- तुम्हाला आमच्या आहाराबद्दल किती माहिती आहे?

नमुना :- माझे नाव बिबट्या.
मी मांस खातो.
त्यामुळे मी मांसाहारी प्राणी आहे.

माझे नाव -----
मी -----आहार खातो.
त्यामुळे मी -----प्राणी आहे.

माझे नाव -----
मी -----आहार खातो.
त्यामुळे मी -----प्राणी आहे.

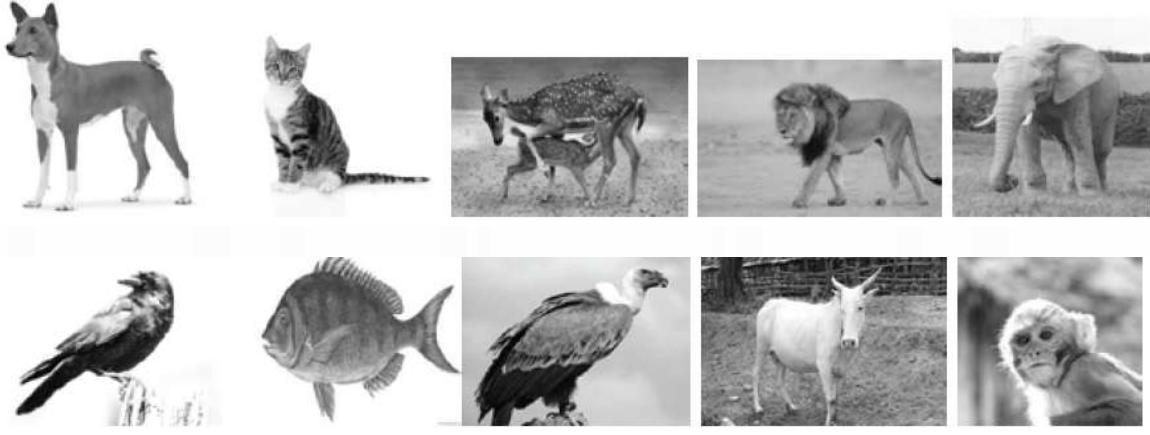
माझे नाव -----
मी -----आहार खातो.
त्यामुळे मी -----प्राणी आहे.

माझे नाव -----
मी -----आहार खातो.
त्यामुळे मी -----प्राणी आहे.

(वरील प्राण्याप्रमाणे तुम्ही त्यांच्या आवाजाचे अनुकरण व अभिनय वर्गामध्ये करा.)

कृती 2.2 :- खालील चित्रांच्या सहाय्याने शाकाहारी ,मांसाहारी आणि मिश्राहारी प्राणी,पक्षी ओळखा. व खालील तक्त्यात वर्गीकरण करा.

शाकाहारी	मांसाहारी	मिश्राहारी

- * जे प्राणी फक्त वनस्पती खाऊन जगतात त्या प्राण्यांना _____ प्राणी म्हणतात.
- * जे प्राणी फक्त मांस खाऊन जगतात त्या प्राण्यांना _____ प्राणी असे म्हणतात.
- * जे प्राणी वनस्पती व मांस दोन्ही खाऊन जगतात त्या प्राण्यांना _____ प्राणी असे म्हणतात.

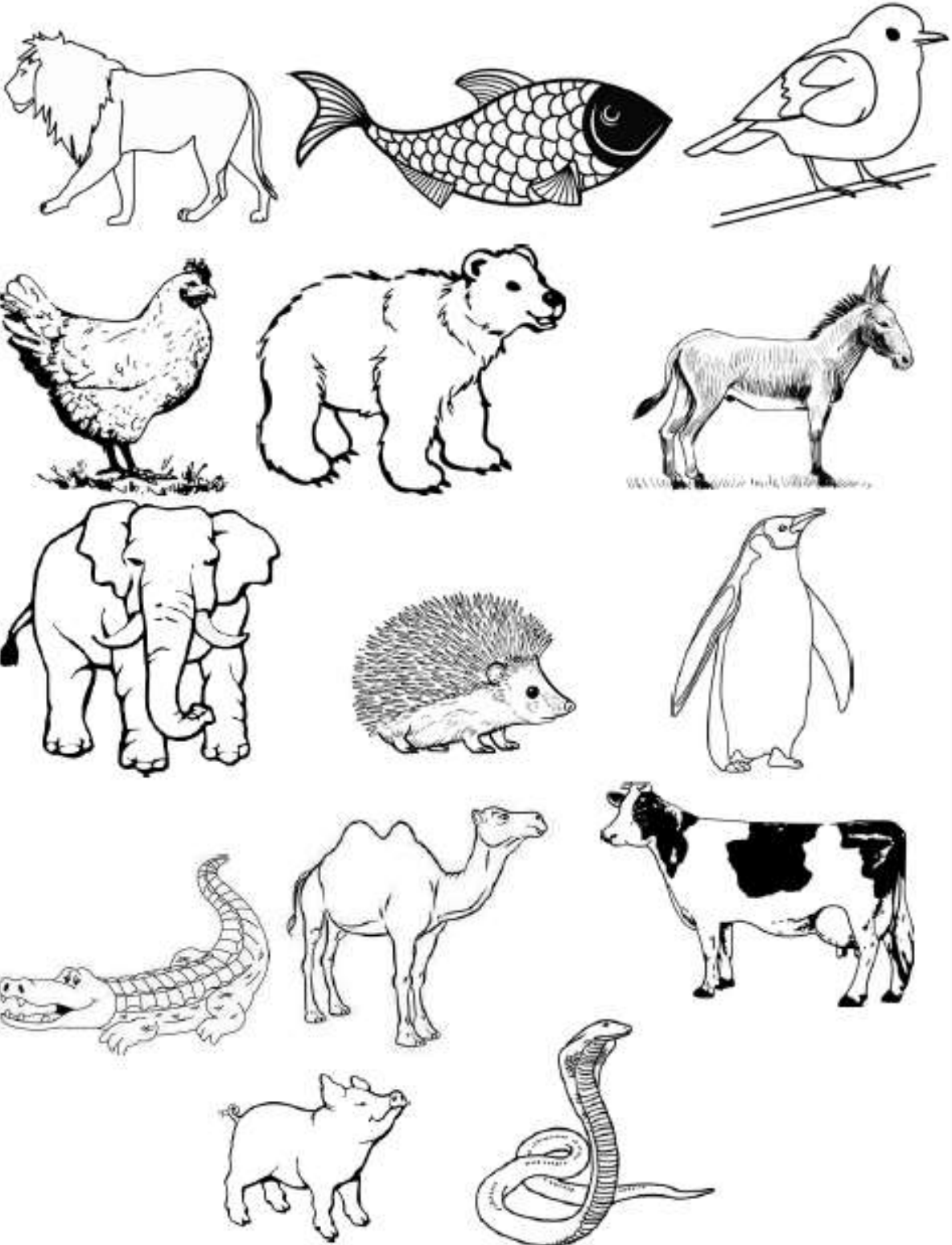
कृती 2.3 योजना कार्य.

शाकाहारी, मांसाहारी आणि मिश्राहारी प्राणी यांची चित्रे जमा करा .

अधिक माहिती साठी : <https://youtu.be/B0zqcPRPu40>

कृती 2.4 :- दिलेल्या प्राण्यांसमोर आहारावरून खाली दिलेली चिन्हे काढा.

शाकाहारी ○ मांसाहारी □ मिश्राहारी △ चिन्हे काढा.

मूल्यमापन 2

1) घरामध्ये पाळल्या जाणाऱ्या कुत्रा आणि गाईच्या आहाराबद्दल लिहा.

2) तुम्हाला माहित असलेल्या प्राण्यांची यादी करा व त्यांच्या आहार सेवनानुसार शाकाहारी, मांसाहारी व मिश्राहारी गटामध्ये वर्गीकरण करा.

शाकाहारी	मांसाहारी	मिश्राहारी

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
प्राणी सेवन करत असलेल्या आहाराची यादी करतो.	आहार सेवनाच्या आधारेनुसार मिश्राहारी प्राणी ओळखू शकतो.	आहार सेवनाच्या आधारेवर शाकाहारी, मांसाहारी आणि मिश्राहारी प्राण्यांमध्ये वर्गीकरण करतो.	आहार सेवनाच्या आधारेनुसार त्या प्राण्यांचे शाकाहारी, मांसाहारी आणि मिश्राहारी प्राण्यांमध्ये वर्गीकरण करून योजना कार्य करतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय.

दिनांक :

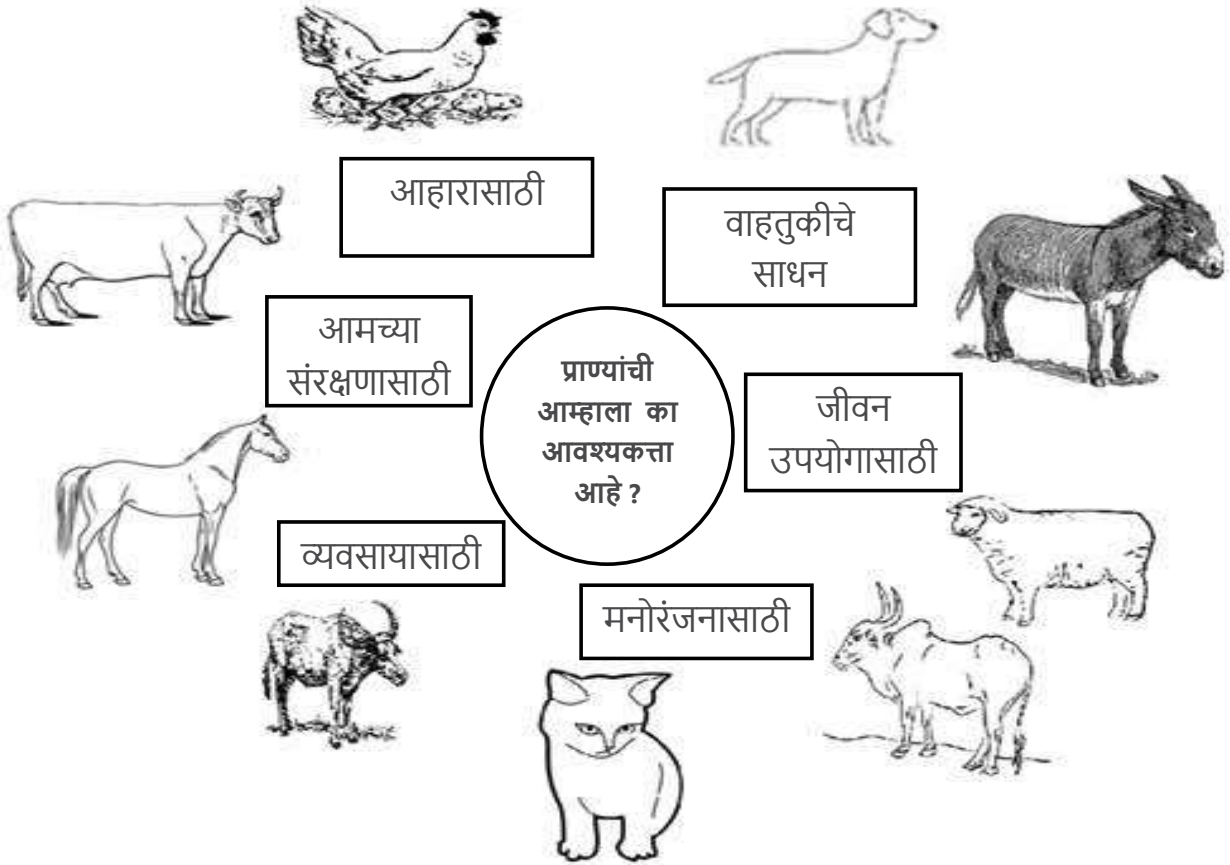
शिक्षकाची सही.

अध्ययन निष्पत्ती 3:- वनस्पती आणि प्राणी संरक्षणाचे महत्त्व जाणून घेणे.

कृती 3.1 :- वनस्पतीची आम्हाला आवश्यकता का आहे ? हे खालील कोष्टकात लिहा.

(आवश्यकता असल्यास शिक्षकांचे / पालकांचे / वर्ग मित्रांचे सहकार्य घ्या.)

कृती 3.2 :- प्राण्यांची आम्हाला का आवश्यकता आहे ? खाली दिलेल्या आवश्यकतेनुसार प्राणी ओळखून रेषा मारून जोडा.

मूल्यामापन 3

1) वनस्पतीच्या नाशामुळे पृथ्वीवरील सर्व जीवसृष्टी नष्ट होत आहे. कारणे लिहा.

2) जर आपण पर्यावरणाचे रक्षण केले तर ते आपले रक्षण करेल. स्पष्टीकरण द्या.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
वनस्पती आणि प्राणी यांच्या परस्परावलंबनाचा अर्थ समजून घेतो.	पर्यावरण संरक्षणाचे महत्त्व समजून घेतो.	मानवाला प्राण्यांची आवश्यकता आहे हे ओळखतो.	प्राणी संरक्षण अभियारण्यांची यादी करतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

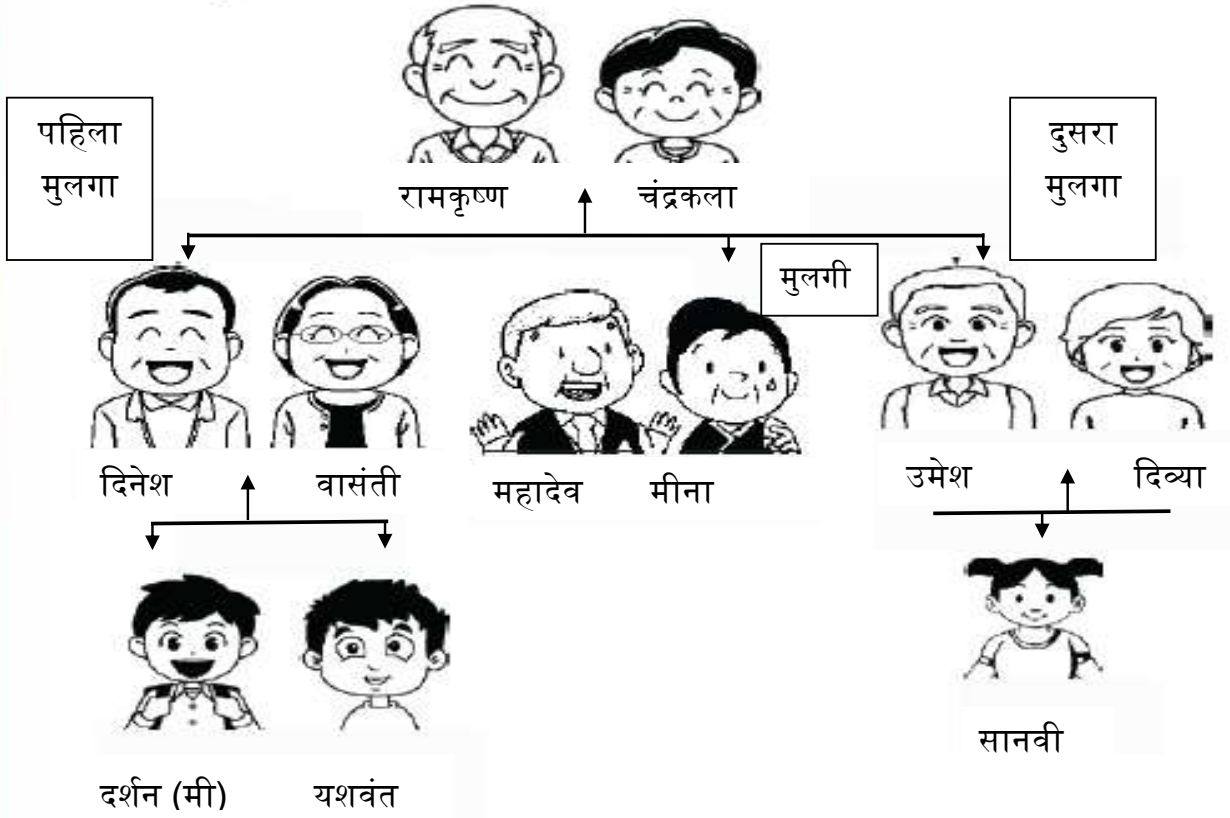
दिनांक :

शिक्षकाची सही.

कुटुंब

अध्ययन निष्पत्ती:- कुटुंबातील नाते संबंध ओळखणे.

कृती 4.1 :- दर्शन नावाच्या मुलाच्या कुटुंबाचा वंशवृक्ष खाली दिलेला आहे. ते पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

1) सानवी वासंतीला कोणत्या नात्याने बोलविते ?

2) रामकृष्ण यशवंतला नात्याने काय लागतो ?

3) दर्शनला उमेश नात्याने काय लागतो ?

4) यशवंतला मीना नात्याने काय लागते ?

5) दिनेश आणि उमेश यांच्या मधील नाते संबंध कोणते ?

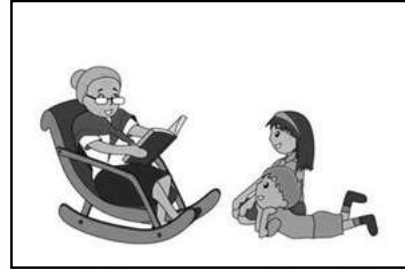
6) दिव्याला वासंती नात्याने काय लागते ?

7) यशवंतला सानवी नात्याने काय लागते ?

कृती 4.2 :- चित्र पाहून प्रश्नांची उत्तरे द्या.

या चित्रात बाळाची काळजी कोण घेत आहे ?

या चित्रात मुलांना गोष्ट कोण सांगत आहे ?

या चित्रातील नाते संबंध ओळखा ?

या चित्रातील कुटुंबातील सदस्यांचे नाते संबंध ओळखा?

कृती 4.3 :- योग्य जोड्या जुळवून चौकटीत लिहा.

1) आईची बहीण	आत्या	<input type="text"/>
2) वडिलांचा मोठा भाऊ	आजोबा	<input type="text"/>
3) आईचा मोठा भाऊ	मावशी	<input type="text"/>
4) वडिलांचे वडील	मामा	<input type="text"/>
5) वडिलांची बहीण	काका	<input type="text"/>

कृती 4.4 :- गोष्ट वाचून खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

सुधा आणि मोहन यांची लाडाची मुलगी मीना. ही तिच्या आईची मोठी बहीण लीला हिच्या घरी आली आहे. त्या दिवशी लीलाची मुलगी पुष्पा हिचा विवाह सोहळा आहे. या लग्नाच्या सर्व कामांची जबाबदारी कुटुंबातील सर्वांनी वाटून घेतली आहे. पूजेचे सर्व कार्य घरातील वडिलधारी व्यक्ती सुधाचे वडील मरीगौडा यांची होती. लग्न घराची सजावट लीलाचा लहान भाऊ भैरव याची आहे. त्यांचा मुलगा नकुल आणि मीना यांनी येणाऱ्या लोकांना पुष्पगुच्छ देऊन स्वागत करायचे होते.

1) मीनाला लीला नात्याने कोण लागते ?

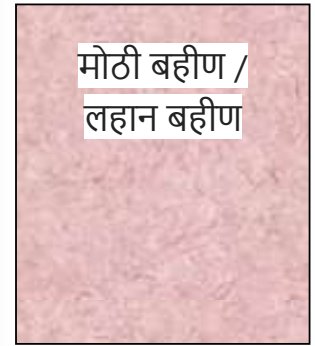
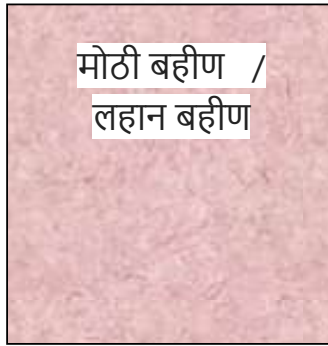
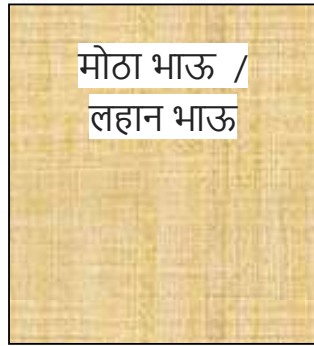
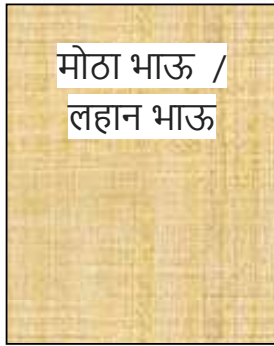
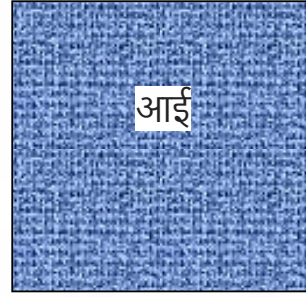
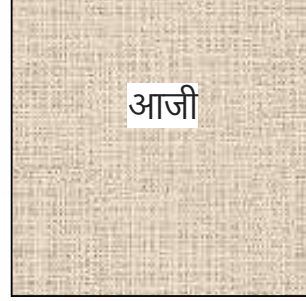
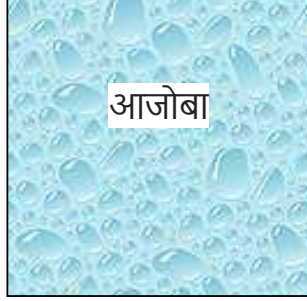
2) पुष्पाला भैरव नात्याने कोण लागतो ?

3) मरीगौडा आणि मोहन यांच्यामधील नातेसंबंध सांगा.

4) लीला आणि सुधा यांच्यातील नातेसंबंध सांगा.

5) लीलाचा लहान भाऊ कोण ?

कृती 4.5 :- खाली दिलेल्या चौकटीत तुमच्या कुटुंबातील सदस्यांचे फोटो चिकटवा आणि वंशवृक्ष तयार करा.

मूल्यामापन 4.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
घरातील सदस्य ओळखतो.	घरातील सदस्य ओळखून कुटुंबातील नातेसंबंध अर्थग्रहण करतो.	कुटुंबातील सदस्यांना ओळखून कौटुंबिक नातेसंबंध समजून घेतो. कुटुंबातील सदस्यांची जबाबदारी ओळखतो.	घरातील सदस्यांना ओळखतो. कुटुंबातील नातेसंबंध समजून घेतो. तसेच सदस्यांची जबाबदारी जाणून घेतो व आपल्या वर्गमित्रांच्या कुटुंबातील नातेसंबंध ओळखून विवरण करतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

अध्ययन निष्पत्ती 5 :- कुटुंबाचे प्रकार व महत्व समजून घेणे.

कृती .5.1- खालील तक्त्यामध्ये तुमच्या घरातील सदस्यांची नावे लिहून त्यांचा तुमच्याशी नातेसंबंध लिहा. तुमचे कुटुंब विभक्त की अविभक्त आहे. निर्णय घ्या.

क्रम संख्या	सदस्यांचे नाव	सदस्यांशी माझे नातेसंबंध
1		
2		
3		
4		
5		
6		

(6 पेक्षा जास्त सदस्य असतील तर जास्तीचे पान वापरून लिहू शकता)

अविभक्त कुटुंब:- दोन पिढ्या पेक्षा जास्त असलेले कुटुंब

विभक्त कुटुंब :- फक्त दोन पिढी असलेले कुटुंब.

कृती 5.2 :- खालील विधाने चूक की बरोबर ओळखा .बरोबर असल्यास (√)व चूक असल्यास (X) अशी खूण करा.

- 1) अविभक्त कुटुंबातील सर्व सदस्य घरामध्ये एकत्र राहतात.
- 2) विभक्त कुटुंबातील सदस्य संख्या कमी असते.
- 3) अलीकडच्या काळात अविभक्त कुटुंब हे जास्त प्रमाणात आढळतात.
- 4) विभक्त कुटुंबामध्ये मध्ये मुलांना अधिक सुरक्षितता मिळते.
- 5) अविभक्त कुटुंबांमध्ये एकच पिढी राहते.

कृती 5.3 :- विभक्त कुटुंब आणि अविभक्त कुटुंब मधील फरक लिहा.

विभक्त कुटुंब	अविभक्त कुटुंब.

कृती 5.4 :- कृती 4.1 मधील दर्शनच्या कुटुंबाप्रमाणेच तुमच्या कुटुंबाचा वंशवृक्ष खाली दिलेल्या रिकाम्या जागेत तयार करा.

कृती 5.5 :- तुम्ही आशा कोणत्या कौटुंबिक शुभ कार्यामध्ये भाग घेतला काय ? तेथे आलेल्या तुमच्या आवडत्या नातेवाईकांची नावे लिहा तसेच तुमचा त्यांच्याशी कोणता नातेसंबंध आहे. ते त्यांच्या नावासमोर लिहा.

नाव	त्यांच्याशी असलेला नातेसंबंध

कृती 5.6 :- तुम्हाला तुमच्या कुटुंबाविषयी किती माहिती आहे? तुमच्या कुटुंबातील सदस्यांची नावे व ते घरांमध्ये करत असलेली कामे आणि घराच्या बाहेर करणारी कामे खालील कोष्टकात लिहा.

कुटुंबातील सदस्यांची नावे	घरांमध्ये करत असलेली कामे	घराच्या बाहेर करणारी कामे

समाज

अध्ययन निष्पत्ती 6 :- समाजाची वैशिष्ट्ये आणि प्रकार ओळखणे तसेच विविध कामाचे महत्व ओळखून त्या व्यवसायांचा आदर व प्रशंसा करणे .

कृती 6.1: तेजस, जोसेफ आणि हुसेन तिघे मित्र हे वस्ती शाळेमध्ये शिकतात त्यांनी खाली दिलेल्या काही समाजाची चित्रे संग्रह केलेली आहेत. त्यांना ओळखण्यात ते गोंधळलेले आहेत. ती चित्रे कोणत्या समाजाची आहेत ते लिहिण्यास मदत करा.

चित्रे		समाजाचे प्रकार
		
		
		

(अधिक माहितीसाठी पाठ्यपुस्तकातील पान नंबर 44 व 45 पहा.)

कृती 6.2 :- इ .5 वी ची विद्यार्थिनी गीताने या प्रकल्पासाठी खालील चित्रे जमा केली आहेत. चित्राच्या खाली असलेल्या रिकाम्या जागेत तुमच्या शिक्षकांच्या मदतीने चित्रातील व्यवसायांना नावे देण्यास सहकार्य करा.

कृती 6.3 :- तुमच्या शाळेतील शिक्षकांच्या मदतीने खालील व्यवसायानुसार अभिनय करा नंतर खालील व्यवसायिकांच्या कार्याबद्दल माहिती लिहा.

शिक्षक

डॉक्टर(वैद्य)

सुतार

शेतकरी

लोहार

कृती 6.5 :- विविध व्यावसायिकांची मुलाखात.

मुलांनो खालील प्रश्नावली वापरून आपल्या गावातील विविध व्यावसायिकांना शिक्षक आणि सहकार्यांसह भेट द्या. (उदा. शेतकरी, सुतार, चांभार, लोहार, कुंभार, व्यापारी इत्यादी.)

1) तुम्ही हा व्यवसाय किती वर्षांपासून करत आहात ?

2) तुम्ही हा व्यवसाय कसा शिकला ?

3) तुम्ही दिवसा किती तास काम करता ?

4) तुमचा व्यवसाय करण्यासाठी कोणती पात्रता पाहिजे ?

5) तुम्ही हाच व्यवसाय निवडण्याचे कारण काय ?

6) हा व्यवसाय तुम्हाला आनंद देतो का ?

7) या व्यवसायाने तुमचा उदरनिर्वाह होतो का ?

8) या व्यवसायासोबत दुसरा वेगळा व्यवसाय करता का ?

9) समाज तुमच्या व्यवसायाला सन्मान देतो का ?

10) या व्यवसायात तुम्हाला कोणत्या समस्यांना तोंड द्यावे लागते ?

मूल्यापन 6

1) ग्रामीण समाज आणि शहरी समाज यांच्यामध्ये तुलना करुन फरक लिहा.

ग्रामीण समाज	शहरी समाज

2) तुमच्या गावांमध्ये जर शिंपी नसतील तर त्या गावातील लोकांना कोणते कष्ट अनुभवावे लागतील ते विचार करून लिहा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
समाजाचे विविध प्रकार ओळखतो.	समाजातील विविध व्यवसाय ओळखून त्यांची नावे सांगतो.	शहरी आणि ग्रामीण समाज यांच्या समस्यांची यादी करतो.	विविध व्यवसायांचे परस्परावलंबन जाणून घेवून व्यक्त करतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

अध्ययन निष्पत्ती 7 : खेळ आणि व्यायामाचे महत्त्व जाणून घेणे.

कृती 7.1 :- तुमच्या गावांमध्ये खेळल्या जाणाऱ्या खेळांची यादी तयार करा.

बैठे खेळ (इनडोअर)	मैदानी खेळ (आऊटडोअर)

कृती 7.2:- मित्रासोबत खेळल्याने तुम्हाला खालील पैकी कोणते फायदे मिळतात ते दिलेल्या तक्त्यामध्ये लिहा.

आनंद, भूक लागणे, लेखन कौशल्य, खेळाडूवृत्ती, मनोरंजन, बौद्धिक विकास, मैत्री, शारीरिक व्यायाम, पर्यावरण संरक्षण, वाचन कौशल्य, इतरांचा सन्मान, अभिनंदन, जुळवून घेणे, स्पर्धा मनोभाव.

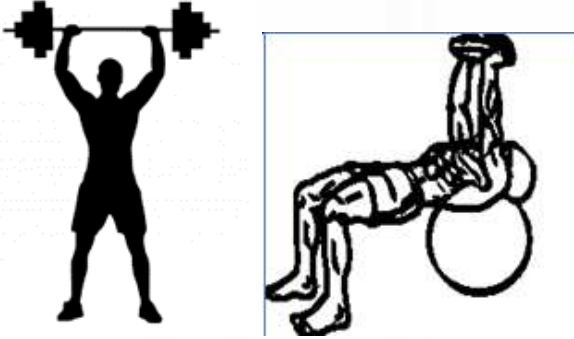

खेळामुळे होणारे फायदे:-

- -----
- -----
- -----
- -----
- -----

कृती 7.3 :- खालील चित्रे पाहून शिक्षक/पालक/ मित्रांच्या सहाय्याने ती कोणत्या साहसी खेळाची आहेत. ते ओळखून लिहा.

चित्र	साहसी खेळाचे नाव
	
	
	
	

कृती 7.5 :- शारीरिक आणि मानसिक आरोग्य राखण्यासाठी खालील काही कृतींची चित्रे दिली आहेत ती ओळखा. शिक्षक / पालक / वर्ग मित्रांचे सहकार्य घेवून पूर्ण करा.

कृती	नाव
	
	
	
	

कृती 7.6 :- चित्रात दिलेले भारतातील प्रसिद्ध खेळाडू ओळखा आणि त्यांनी कोणत्या खेळामध्ये नाव केलेले आहे. ते सांगा. शिक्षक / पालक / वर्ग मित्रांचे सहकार्य घेवून पूर्ण करा.

कृती 7.7 :- तुम्हाला उपलब्ध होणारे वर्तमानपत्रे संग्रहित करून तुम्हाला माहित असलेल्या खेळाडूंची चित्रे कापून संग्रह करा .

मूल्यामापन 7

1) तुम्हाला माहित असलेल्या खेळांची यादी करा. मैदानी खेळ व आतील (बैठे) खेळ यामध्ये वर्गीकरण करा.

2) तू ज्या वेळेस खेळ जिंकतोस किंवा हारतोस तेव्हा तुला येणारा अनुभव लिही.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
स्थानिक खेळांची यादी करू शकतो.	स्थानिक खेळांची यादी करतो आणि साहसी खेळ ओळखतो.	विविध क्रीडा आणि क्रीडापटू ओळखतो व त्यांची प्रशंसा करतो.	खेळ आणि व्यायाम यांचे महत्त्व समजून घेतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

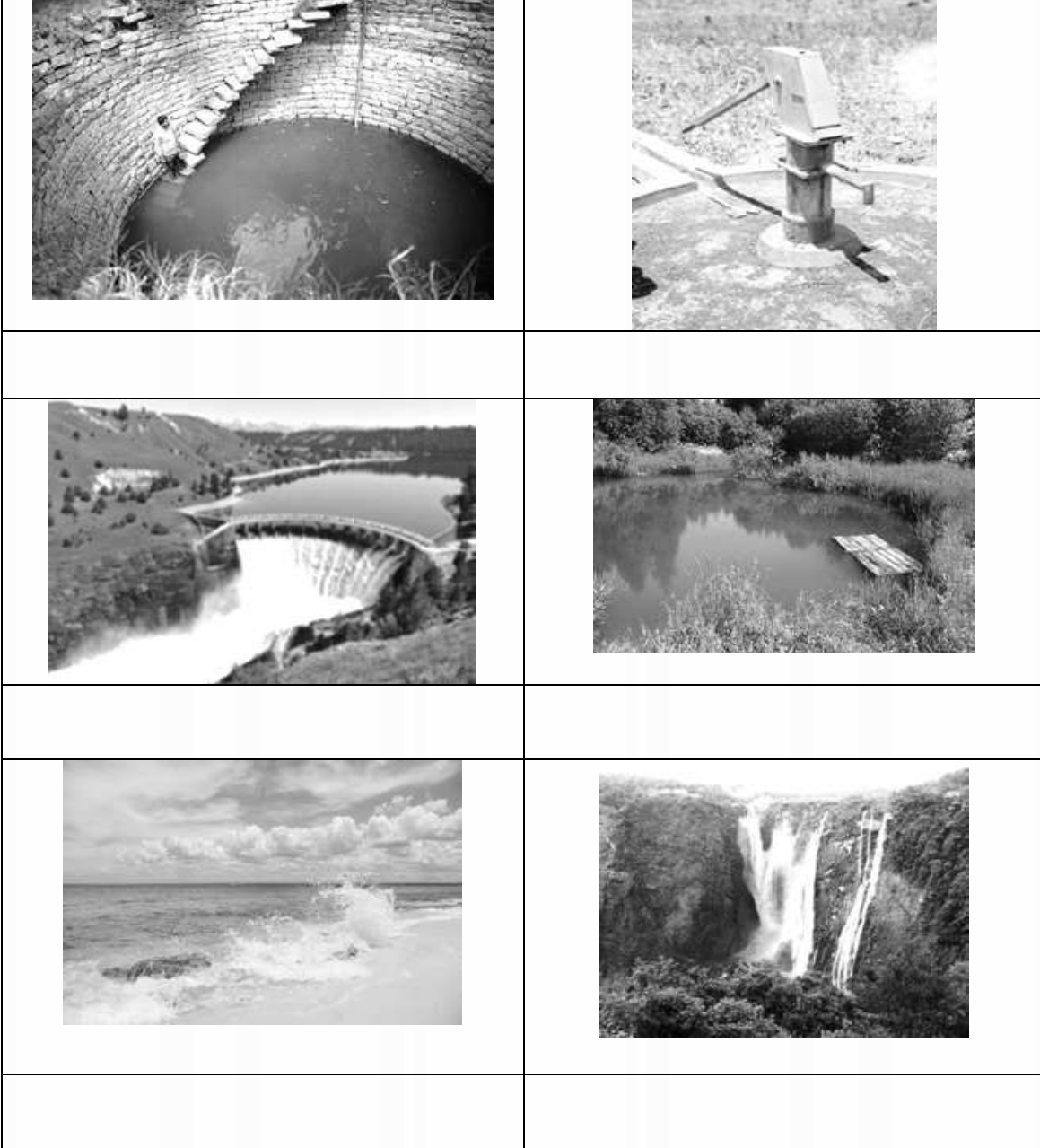
दिनांक :

शिक्षकाची सही.

पाणी

अध्ययन निष्पत्ती 8 :- पाण्याचे स्त्रोत व पाण्याचे भौतिक गुणधर्म ओळखणे .

कृती 8.1:- खालील चित्रे ही विविध जलस्रोताची आहेत. ती ओळखून त्यांची नावे खालील रिकाम्या जागेत लिहा.

कृती 8.2 :- शिक्षक/ पालक व वर्गमित्रांच्या सहकार्याने तुमच्या गावातील पाण्याच्या विविध स्रोतांची यादी करा.

कृती 8.3:- शिक्षक/ पालक व वर्गमित्रांच्या मदतीने खालील प्रयोग करा. नंतर निरीक्षण केलेले निष्कर्ष लिहा.

प्रयोग	निष्कर्ष
एक रिकामी कळशी आणि त्याच आकारमानाची पाण्याने भरलेली कळशी तुमच्या हाताने उचलल्यास ---	
उंचावरून किंवा जिन्यावरून एक तांब्या पाणी ओतल्यास ---	
पाण्याने भरलेले एक लहान भांडे चुलीवर ठेवून पाणी चांगले उकळल्यास ---	
पाणी विविध आकार असलेल्या पात्रात भरून त्याचा आकार पाहिल्यास--	

मूल्यामापन 8

1) तुमच्या घरी आणि शाळेत पाणी कोणत्या स्त्रोतातून येते ?

2) सकाळी उठल्यापासून ते रात्री झोपेपर्यंत कोण कोणत्या कामासाठी पाणी वापरले जाते ? याची यादी करा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
पाण्याचे स्त्रोत ओळखतो.	पाण्याचे गुणधर्म समजून घेतो.	स्थानिक पाण्याचे स्त्रोत जाणून घेतो.	पाण्याच्या स्त्रोतांचे महत्व जाणतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

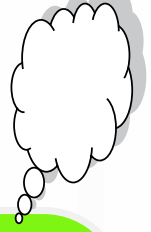
अध्ययन निष्पत्ती 9 :- पाण्याचे जैविक महत्व जाणून घेणे, पाण्याचे महत्व आणि संवर्धन पद्धती समजून घेणे .

कृती 9.1 :- खालील कृती करण्यासाठी तुम्हाला पाण्याची आवश्यकता असल्यास रिकाम्या जागी (√) अशी खूण करा.

क्र.सं.	कृती	खूण
1	वनस्पतींच्या वाढीसाठी	
2	पर्वतारोहण करण्यासाठी	
3	स्वयंपाक करण्यासाठी	
4	टी.व्ही. पाहण्यासाठी	
5	वाहन चालवण्यासाठी	
6	विद्युत तयार करण्यासाठी	
7	घर बांधण्यासाठी	
8	बोट चालविण्यासाठी	
9	सायकलिंग करण्यासाठी	
10	पोहण्यासाठी.	
11	पुस्तक वाचण्यासाठी	
12	जेवण करण्यासाठी	
13	कपडे धुण्यासाठी	
14	उद्योगधंद्यासाठी	
15	गुरांसाठी	
16	खेळ खेळण्यासाठी.	

कृती 9.2 :- पाण्याचा वापर समजून घेवून पाण्याच्या स्रोतांची नावे द्या.

- 1) जहाज प्रवासासाठी, देवमाशाच्या निवासासाठी _____
- 2) पिकांना व कारखान्यांना पाणी पुरवठ्यासाठी _____
- 3) गुरांना धुण्यासाठी, कपडे धुण्यासाठी _____
- 4) पिण्यासाठी व घरगुती वापरासाठी _____

तुम्हाला माहित आहे काय ? - 22 मार्च हा दरवर्षी 'जागतिक जल दिन' म्हणून साजरा केला जातो.

बेसिनमध्ये पाणी वाया जात आहे.
अशाप्रसंगी तुम्ही काय कराल?
शिक्षक / पालक / वर्गमित्रांसोबत चर्चा करा .

कृती 9.3 . खालील चित्रांचे निरीक्षण करून पाणी दूषित होण्याची कारणे दिलेल्या रिकाम्या जागेत एका वाक्यात लिहा.

कृती 9.4 :- आत्ताच कृती 9.3 मध्ये पाणी दुषित होण्याची कारणे आधीच ओळखलेली आहेत. पाणी दुषित होण्याच्या कारणांची यादी करा.

कृती 9.5 :- मुलांनो! तुम्हाला माहित आहे की तुम्ही घरामध्ये आणि घराबाहेर प्रत्येक कामासाठी पाणी वापरता तर खालील तक्त्यात पाण्याच्या उपयोगांची यादी करा.

घरामध्ये	घराबाहेर

कृती 9.6 :- तुमच्या गावांतील पिण्याच्या पाण्याच्या स्रोतांची यादी करा.

योजना कार्य :- जलस्रोतांची चित्रे जमा करा आणि खालील रिकाम्या जागेत चिकटवा.

मूल्यमापन 9

1) आठवडाभर शाळा आणि घराचा पाणी पुरवठा खंडित झाल्यास उद्भवणा-या समस्याबद्दल लिहा. (आवश्यकता असल्यास शिक्षकांचे / पालकांचे / वर्ग मित्रांचे सहकार्य घ्या.)

2) तुमच्या गावातील जलस्त्रोतांना प्रदूषणापासून वाचवण्यासाठी काय काम करावे आणि काय काम करू नये ? ते लिहा .

करावयाचे काम	न करावयाचे काम

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? √ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
पाण्याच्या गरजे बाबत समजून घेतो.	पाण्याच्या गरजे विषयी समजून जल प्रदूषणाच्या कारणांची यादी करतो.	पाण्याचे महत्त्व जाणून घेतो.	पाण्याचे उपयोग जाणून जलसंवर्धनाचे महत्त्व समजतो..

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

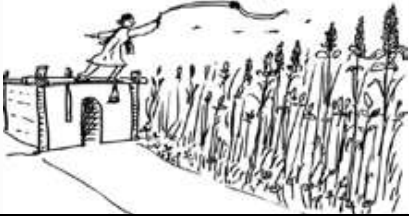

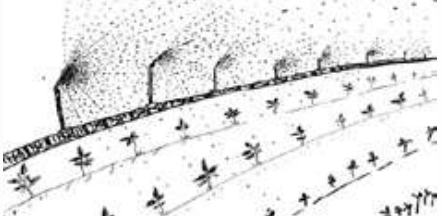

शेती

अध्ययन निष्पत्ती 10 :- शेतीचे विविध टप्पे जाणून घेणे.

कृती 10.1 :- वाणी ही शहरांमध्ये शिकणारी विद्यार्थिनी. उन्हाळ्याच्या सुट्टीत ती आजोबांच्या घरी आली होती. ती तिच्या आजोबांच्या घरात खालील शेतीची अवजारे पहाते. तिला ओळखण्यास कठीण जात आहे. ती शेतीची अवजारे ओळखून दिलेल्या रिकाम्या जागेत लिहिण्यास तिला मदत करा.

शेतीची अवजारे	अवजारचे नाव
	
	
	
	
	

कृती 10.2 - खालील चित्रे पाहून त्यांच्या योग्य विधाना समोर रेषा काढून जोडा व शेतीचे विविध टप्पे जाणून घ्या.

	<p>प्राणी, पक्षी, किटक आणि रोगापासून पिकांचे संरक्षण करावे.</p>
	<p>पिके पिकविण्यासाठी जमिनीची मशागत करावी.</p>
	<p>पिके पिकविण्यासाठी बियाणांची पेरणी करावी.</p>
	<p>पिकांची व्यवस्थित वाढ होण्यासाठी रासायनिक किंवा सेंद्रिय खत घालावे.</p>
	<p>पिकांची कापणी करावी.</p>
	<p>पाणी पुरवठा करावा.</p>

कृती 10.3 :- मुलांनो, तुम्ही कृती 10.2 मध्ये शेतीचे विविध टप्पे समजून घेतला आहे. पण ते टप्पे योग्य त्या क्रमात नाहीत. खालील रिकाम्या जागेत योग्य त्या क्रमात लिहा.

1) . _____

2) . _____

3) . _____

4) . _____

5) . _____

6) . _____

कृती 10.4 :- नमुण्याप्रमाणे तक्त्यातील पिकांची यादी करा.

(**सुचना :** उभे, आडवे, तिरके, आडवे उलट व उभे उलट अक्षरे जोडा) नमुना : ऊस

ऊ	बी	टा	न	बी	या	सो
स	को	टा	रा	ई	प	ज्वा
री	टा	ब	भा	बा	ज	री
पा	ब	म	त	स	बा	क
सु	च	का	ह	हू	ग	ली

उभे : _____

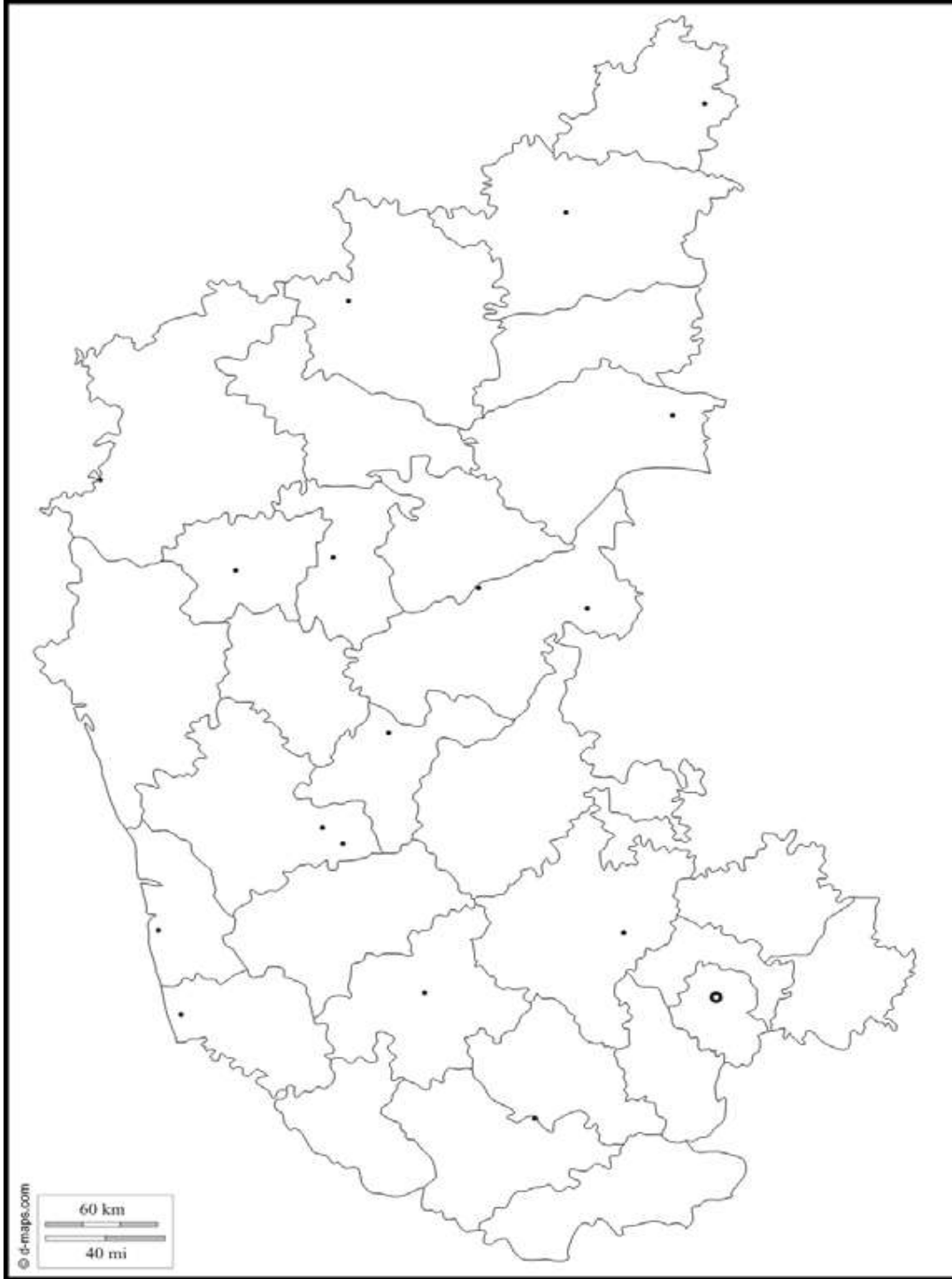
आडवे : _____

तिरकस : _____

आडवे उलट : _____

उभे उलट : _____

कृती 10.5 :- खाली दिलेल्या कर्नाटकाच्या नकाशामध्ये जिल्ह्यातील प्रमुख पिकांची नावे लिहा.

(अधिक माहितीसाठी इ. 5 वी परीसर अध्ययन पाठयपुस्तकातील पान नंबर 96 व 97 पहा.)

मूल्यमापन 10

1) भात पिकवण्यासाठी कोणते सामान्य टप्पे अनुसरावे लागतात ?

2) सामान्यता शेतकऱ्यांच्या घरात आढळणाऱ्या शेतीच्या अवजारांची यादी करा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
शेतीची अवजारे ओळखतो.	शेतीची अवजारे व शेतीचे विविध टप्पे क्रमाने ओळखतो.	पाहिलेल्या पिकांची व आपल्या जिल्ह्यामध्ये पिकाणाऱ्या पिकांची यादी करतो.	आपल्या राज्यातील सर्व जिल्ह्यामध्ये पिकाणाऱ्या पिकांची यादी करतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

अध्ययन निष्पत्ती 11. पावसाच्या पाण्यावर अवलंबून असणारी शेती आणि बागायती शेती याबद्दल जाणून घेवून त्यातील फरक ओळखणे.

ठिबक सिंचन पद्धती आणि तुषार सिंचन पद्धती या दोन्ही पद्धती वापरून घेण्यात येणाऱ्या पिकांची यादी करतात.

कृती 11.1 : संवाद

सोमाप्पा : काय हो ? या गावामध्ये पाऊस अधिक पडतो काय ? पहावे तिकडे हिरवेगार दिसत आहे .

रंगण्णा : जास्त काही नाही मित्रा,साधारणच पाऊस पडतो.

सोमाप्पा.: मग कसे काय ? एवढे जास्त पीके पिकवता ?

रंगण्णा : अरे मित्रा ,आमची पावसावर आधारित शेती नाही. सर्व शेतकरी बागायत पद्धतीने शेती करतात. त्यासाठी पाणी. कालवे ,विहीर, तलाव व नदी येथून उपलब्ध होते. त्यामुळे ऊस, भात , भाज्या, फळे अशा प्रकारची पिके पिकवतो.

सोमाप्पा : बरं ! आमच्या गावी पाऊस फार कमी आहे. आमची शेती पुर्णतः पावसावर अवलंबून आहे.म्हणून या शेतीला कोरडवाहू शेती म्हणतो. त्यामुळे काळीमिरी, कापूस, देवदार, गहू व बाजरी ही पिके आम्ही पिकवतो. ठीक आहे रंगण्णा, उशीर झाला. आता मला गावी गेले पाहिजे. तुझ्याबरोबर बोलून खूप आनंद झाला, येतो.

रंगण्णा : ठीक आहे मित्रा, चल पुन्हा भेटू.

* वरील संवादाच्या आधारे खाली दिलेल्या पिकांचे पावसावर आधारित आणि सिंचनावर आधारित पिकांचे वर्गीकरण करा.

(बाजरी, भात, जोंधळा, शेंग, गहू, मूग, मटकी, आंबा, चवळी, सोयाबीन, कापूस, आंबा, चिंच, ऊस, सुपारी, तूर, उडिद, हरबरा, नाचना इत्यादी)

पावसावर आधारित पिके	सिंचनावर आधारित पिके

कृती 11.2 :- शेतकऱ्यांची मुलाखत

त्या दिवशी शनिवारी होसहळ्ळी गावातील सरकारी शाळेतील इयत्ता पाचवी चे विद्यार्थी खूप आनंदी होते. कारण ते होसहळ्ळी गावामधील प्रगतशील शेतकरी मंजण्णा यांना भेटायला गेले होते. त्यांना त्यांच्या शाळेच्या विज्ञान शिक्षिका वाणी मॅडम यांनी सिंचनाच्या विविध पद्धती बद्दल समजून घेवून घेण्यास सांगितले होते . मंजण्णा यांची मुलगी कविता सुद्धा पाचवी इयत्तेत शिकत होती. सर्व विद्यार्थ्यांनी मंजण्णा यांना प्रश्न विचारले आणि सिंचनाच्या विविध पद्धती जाणून घेण्यास सुरुवात केली.

मुले : सिंचनाच्या पद्धती कोण कोणत्या आहेत ?

मंजण्णा : ठिबक सिंचन आणि तुषार सिंचन पद्धती. या सध्याच्या वैज्ञानिक सिंचन पद्धती आहेत. यापूर्वी विहिरीचे पाणी पाठ पध्दतीने देवून पिके घेतली जात असत. त्यामूळे पिकांना पुरेसे पाणी मिळत नव्हते .सध्या पाण्याचा योग्य आणि पूरे-पूर उपयोग करण्यासाठी वरील पद्धती वापरल्या जातात.

मुले : ठिबक सिंचनाने वाढणारी पिके कोणती?

मंजण्णा:- नारळ, सुपारी, रेशीम, टोमॅटो, फळे, बीट, कोबी, फ्लावर, पपई इत्यादी.

मुले: तुषार पद्धतीने वाढणारी पिके कोणती?

मंजण्णा: गाजर,शेंग,बाजरी, नाचना, जोंधळा, कापूस, हरभरा, कांदा इत्यादी.

विद्यार्थ्यांनी मंजण्णाकडून शेती बद्दलच्या अनेक गोष्टी जाणून घेतल्या. मंजण्णाचे आभार मानले आणि आपापल्या घरी परतले.

ठिबक सिंचन आणि तुषार सिंचन पद्धतीने घेण्यात येणाऱ्या पिकांची यादी करा (आवश्यकता असल्यास शिक्षकांचे / पालकांचे / वर्ग मित्रांचे सहकार्य घ्या.)

ठिबक सिंचन पद्धतीने पिके

तुषार सिंचन पद्धतीने पिके

* सध्या शेतकऱ्यांना ठिबक सिंचन पद्धत वापरण्यासाठी प्रोत्साहन देण्यात येत आहे. का ?

मूल्यमापन 11

1) ठिबक सिंचन आणि तुषार सिंचन पद्धतीतील दोन फरक लिहा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
पावसावर आधारित शेती आणि बागायती शेतीचा अर्थ समजतो.	पावसावर आधारित पिकांची यादी करतो.	सिंचनाचे प्रकार आणि त्यामध्ये पिकणारी पिके वर्गीकरण करतो.	शेतीच्या पद्धतीचा अर्थ समजून घेतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

आहार

अध्ययन निष्पत्ती 12 :- आहारातील पोषक घटक ओळखणे.

कृती 12.1:- अ) खालील विषयावर चर्चा करा.

1) तुम्ही सकाळपासून संध्याकाळपर्यंत कोण कोणती कामे करता ?

2) दिवसभर तुम्ही काही खाल्ला नाही त्या वेळी अधिक भूक लागणार. तुम्ही याचा अनुभव घेतला आहे का ? तुम्हाला भूक लागली आहे हे कसे कळेल व कोण कोणत्या प्रकारचे अनुभव तुम्हाला येतात ?

3) जेव्हा तुम्हाला भूक लागते तेव्हा तुमची दिनचर्या नेहमी प्रमाणे करणे शक्य आहे का ?

4) तुम्ही आणि तुमचे मित्र दररोज सेवन करता त्या आहार पदार्थांची यादी करा.

ब) आपण जे अन्न खातो त्यातून आपल्या शरीराला काय मिळते ? ते समजून घेऊया.

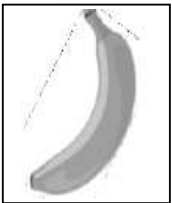
मी कोण, तू मला ओळखत नाहीस ? मी बटाटा आहे .मी जर तुझ्या आहारात असेन तर मी तुला ऊर्जा / शक्ती देतो. म्हणून मला कार्बोहायड्रेट्सच्या गटात समाविष्ट करतात .माझ्यासारखेच ऊर्जा किंवा शक्ती देणाऱ्या खाद्य पदार्थांची नावे लिहा.

तुम्ही दररोज दूध प्यावे असे का सांगतात ? तुम्हाला माहित आहे काय ? कारण तुमच्या वाढीसाठी तुम्हाला आवश्यक असलेली प्रथिने माझ्यामध्ये आहेत तर आणखी कोणते इतर पदार्थ तुमच्या वाढीस मदत करतात ? ते लिहा.

मी तूप, अनेक गोड पदार्थ तयार करताना जेवणामध्ये माझा वापर करता, आम्हाला स्निग्ध पदार्थ म्हणतात. आम्ही कार्बोहायड्रेट्सपेक्षा अधिक ऊर्जा देतो. आम्ही असे अन्न घटक आहोत ज्यांची शरीराला सर्वात कमी प्रमाणात गरज असते आमच्या ग्रुप मध्ये समाविष्ट असलेले इतर पदार्थ लिही.

आवश्यक प्रमाणात जीवनसत्वे आणि खनिजे चांगल्या आरोग्यासाठी आणि शरीराच्या योग्य कार्यासाठी महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतात. हे माझ्यासारख्या फळ भाज्यांमध्ये मिळू शकते असे माझ्यासारखे आहार पदार्थ लिहा.

कृती 12.1 मध्ये तुम्ही आणि तुमच्या मित्राने खाल्लेले पदार्थ आधीच सूचीबद्ध केले आहे ना ? त्या आहारपदार्थांची तीन गटांमध्ये विभागणी करा.

शरीराला ऊर्जा देणारे आहार पदार्थ	शरीराच्या वाढीसाठी लागणारे आहार पदार्थ	शरीराचे रक्षण करणारे आहार पदार्थ

कृती 12.2

(इ. 5 वी पाठ्यपुस्तकातील पान नंबर 112 मधील कृती. पुढील कृती करण्यासाठी पूरक कृती म्हणून वापर करावयाच्या आहेत.)

शिक्षकांच्या मदतीने खालील चित्र ओळखूनआहार पदार्थातील मुख्य पोषक घटकाचे नाव खालील रिकाम्या जागेत लिहा.

कृती12.3:- शाळेतील मध्यान्ह आहारामध्ये असलेल्या समतोल आहारचे निरिक्षण कर. आठवड्याच्या दुपारच्या जेवणात काय काय असते ? त्यांची आणि त्यात असलेल्या पोषक घटकांची यादी करा.

वार	वापरलेले आहार पदार्थ	पोषक घटक
सोमवार		
मंगळवार		
बुधवार		
गुरूवार		
शुक्रवार		
शनिवार		

मूल्यापन 12

1) आम्ही आहारचे सेवन का केले पाहिजे ?

2) काल मध्यान्हआहार मध्ये असलेल्या आहार पदार्थांची आणि त्यामधील पोषक घटकांची यादी करा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
दररोज खाणाऱ्या आहार पदार्थांची यादी करतो.	दररोज खाणाऱ्या आहार पदार्थांची यादी करतो आणि आहाराची गरज समजून घेतो.	आहार पदार्थांचे वर्गीकरण करतो. ऊर्जा, वाढ आणि शरीराचे संरक्षक यामध्ये वर्गीकरण करतो.	शरीराला ऊर्जा, वाढ आणि संरक्षण देणाऱ्या आहार पदार्थांचे वर्गीकरण करतो आणि आहारातीलपोषक घटक ओळखतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

अध्ययन निष्पत्ती 13 : आहाराचे विविध स्रोत व आहाराची उपलब्धता यांचा परिचय करून घेणे.

कृती 13.1 आई व मुलीचा संवाद

सुमा : (सकाळी उठून डोळे चोळत आईला विचारते) आई आज नाशत्यात काय केले आहेस?

आई : मी आज तुझ्या आवडीचा पुलाव करत आहे.

सुमा : व्वा! खरंच, मला ते आवडते, आई पुलावामध्ये कोणत्या भाज्या घालतेस ?

आई : सुमा, पुलावा करताना तांदूळ, गाजर, बटाटे, वटाणे, नारळ, कोथिंबीर घालतात.

सुमा : तांदूळ कोठून येतो?

आई : भात शेतामध्ये पिकवतात. भातामधून तांदूळ मिळतो.

सुमा : भाज्या कोठून येतात?

आई : भाजीपाला हा मळ्यात, शेतामध्ये पिकवतात.

सुमा : खरंच आई.

आई : हो बाळा.

सुमा : आई, आम्हाला वनस्पतींचा किती उपयोग होतो ना ?

आई : होय बाळा ! आमच्या आहाराचे मूळ वनस्पती आणि प्राणी आहेत.

* मुलांनो ! शिक्षक / पालक / वर्गमित्रांच्या सहाय्याने खाली दिलेली चित्रे ओळखून वनस्पतीजन्य आहार पदार्थ आणि प्राणीजन्य आहार पदार्थ दिलेल्या कोष्टकात लिहा.

वनस्पतीजन्य आहार पदार्थ	प्राणीजन्य आहार पदार्थ

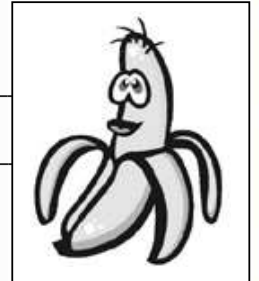
कृती 13.2 :- येथे काही वनस्पतीजन्य आहार पदार्थ दिलेले आहेत हे आहार पदार्थ गोळा करून शिक्षकांच्या सहकाऱ्यांनी त्यांचे वर्गीकरण करा व पुढील कोष्टक पूर्ण करा.

अंबा	वांगी	गाजर	मूग	राळे	फुलकोबी
पालक	कोबी	लिंबू	बीट	मेथी	सूर्यफुलाच्या बिया
रताळे	तूर	कोथिंबीर	उडीद	संत्री	बाजरी

एकदल धान्य	द्विदल धान्य	तेलबिया	भाज्या	फळे	हिरव्या पालेभाज्या

कृती.13.3

1) कच्चे खाणाऱ्या आहार पदार्थांची नावे लिहा.

2) आपण कोण कोणते आहार पदार्थ शिजवून खाऊ शकतो आणि न शिजवताही खाऊ शकतो?

कृती 13.4 :- वनस्पती स्त्रोतापासून मिळणाऱ्या पोषक घटकयुक्त तृणधान्यांची यादी करा.

सामान्य सुचना :

- * अन्न वाया घालवू नका.
- * जास्त झालेला अन्नाचा घास तो दुसऱ्याला एक वेळचे जेवण होऊ शकते.
- * अन्नदाता शेतकर-यांचा सन्मान करूया.
- * आपल्या देशात प्रत्येक वर्षी एका कुटुंबात सुमारे 50 किलो आहाराची नासाडी केली जाते.

तुम्हाला माहित आहे : प्रत्येक वर्षी डिसेंबर २३ रोजी “राष्ट्रीय शेतकरी दिन” अथवा “किसान दिन” म्हणून भारताचे 5 वे पंतप्रधान चौधरी चरण सिंग यांच्या स्मरणार्थ साजरा करतात.

तुम्हाला हे माहित असूद्या. जागतिक बालमृत्यू पैकी भूक आणि कुपोषणामुळे निम्म्याहून अधिक मृत्यू होतात कारण कुपोषणामुळे मुलांचे आरोग्य बिघडते, मुले दुर्बल बनतात आणि रोग बळावतो.

मूल्यामापन 13.

आम्ही रोज एकच प्रकारचा आहार सेवन केल्यास आपल्या आरोग्यासाठी योग्य आहे का ? चर्चा करून लिहा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
आहार स्रोतांचे वनस्पतीजन्य आहार पदार्थ आणि प्राणीजन्य आहार पदार्थ यामध्ये वर्गीकरण करतो.	वनस्पतीजन्य आहार पदार्थांचे विविध प्रकारांमध्ये वर्गीकरण करतो.	कच्चे खाणारे आहार पदार्थ आणि शिजवून खाणारे आहार पदार्थांची यादी करतो.	समतोल आहाराचे महत्त्व सांगतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही.

नैसर्गिक साधन संपत्ती

अध्ययन निष्पत्ती 14 :- नैसर्गिक साधन संपत्तीची गरज आणि प्रकार ओळखून त्यांचे महत्त्व समजून घेणे.

कृती 14.1 :- खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

1) तुम्ही खाण्यासाठी वापरत असलेले प्राणीजन्य आहार पदार्थ कोणते ?

2) तुमच्या घरात/ शाळेत वापरलेले फर्निचर कशापासून बनलेले आहे ?

3) आहार तयार करण्यासाठी वनस्पती वापरत असलेली नैसर्गिक साधन संपत्ती कोणती ?

4) खालील वाहनासाठी वापरले जाणारे इंधन.

बस / ट्रक _____

कार/बाइक _____

आगगाडी _____

रिक्षा _____

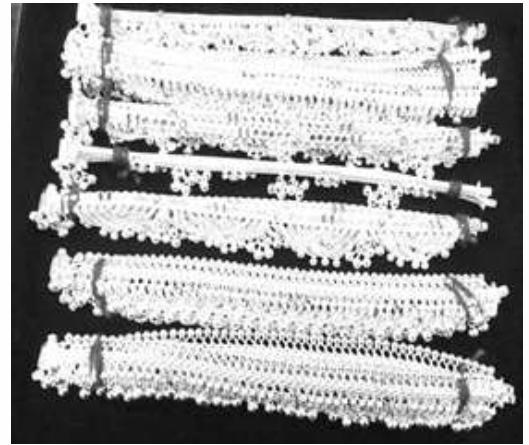
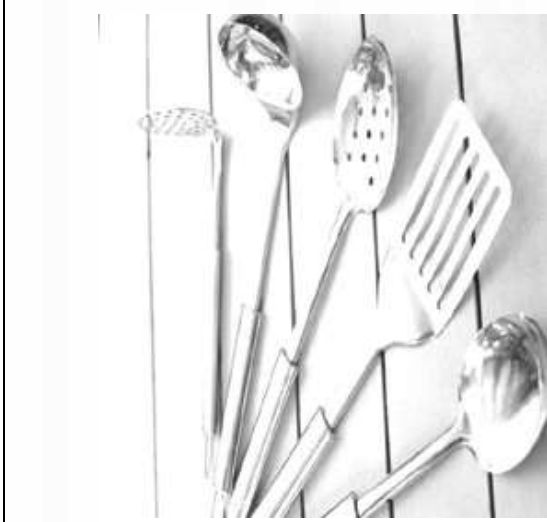
कृती14.2:- वक्तृत्व स्पर्धेत मित्राने बोललेल्या कल्पना समजून घेण्यासाठी हा उपक्रम करा. खालील चित्र पहा हे कोणत्या प्रकारचे साधन संपत्ती आहे ते सांगा.(पुनर्भवी / अपुनर्भवी)

कृती 14.3: दिलेली साधन संपत्ती कोणत्या प्रकारची आहेत खालील कोष्टकात पूर्ण करा.

क्रम संख्या	साधन संपत्ती	पुनर्भवी स्रोत / अपुनर्भवी स्रोत
1	कोळसा	
2	हवा	
3	पेट्रोल	
4	जैविक वायू	
5	सौरऊर्जा	
6	जंगल	
7	वन्यप्राणी	
8	सोने	
9	पाणी	
10	रॉकिल	

कृती 14.4 :- खाली दिलेली चित्रे ओळखा व त्यामध्ये वापरल्या जाणाऱ्या खनिजांची नावे लिहा.
(आवश्यकता असल्यास शिक्षकांचे / पालकांचे / वर्ग मित्रांचे सहकार्य घ्या.)

कृती 14.5:- खालील नैसर्गिक साधन संपत्तीचे उपयोग लिहा..

नैसर्गिक साधन संपत्ती	उपयोग
माती	
जंगले	
सौरऊर्जा	
प्राणी	
जीवाश्म इंधने	
खनिजे	

मूल्यामापन 14

1) नैसर्गिक साधन संपत्तीची यादी तयार करा.

2) माती आणि सौरऊर्जा या कोणत्या प्रकारच्या नैसर्गिक साधन संपत्ती आहेत त्यांच्या गरजेबद्दल लिहा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
नैसर्गिक साधन संपत्तीची नावे सांगू शकतो.	नैसर्गिक साधन संपत्तीचे पुनर्भवी आणि अपुनर्भवीमध्ये वर्गीकरण करतो.	नैसर्गिक साधन संपत्तीचा उपयोग लिहितो.	नैसर्गिक साधन संपत्तीचे संरक्षण करतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

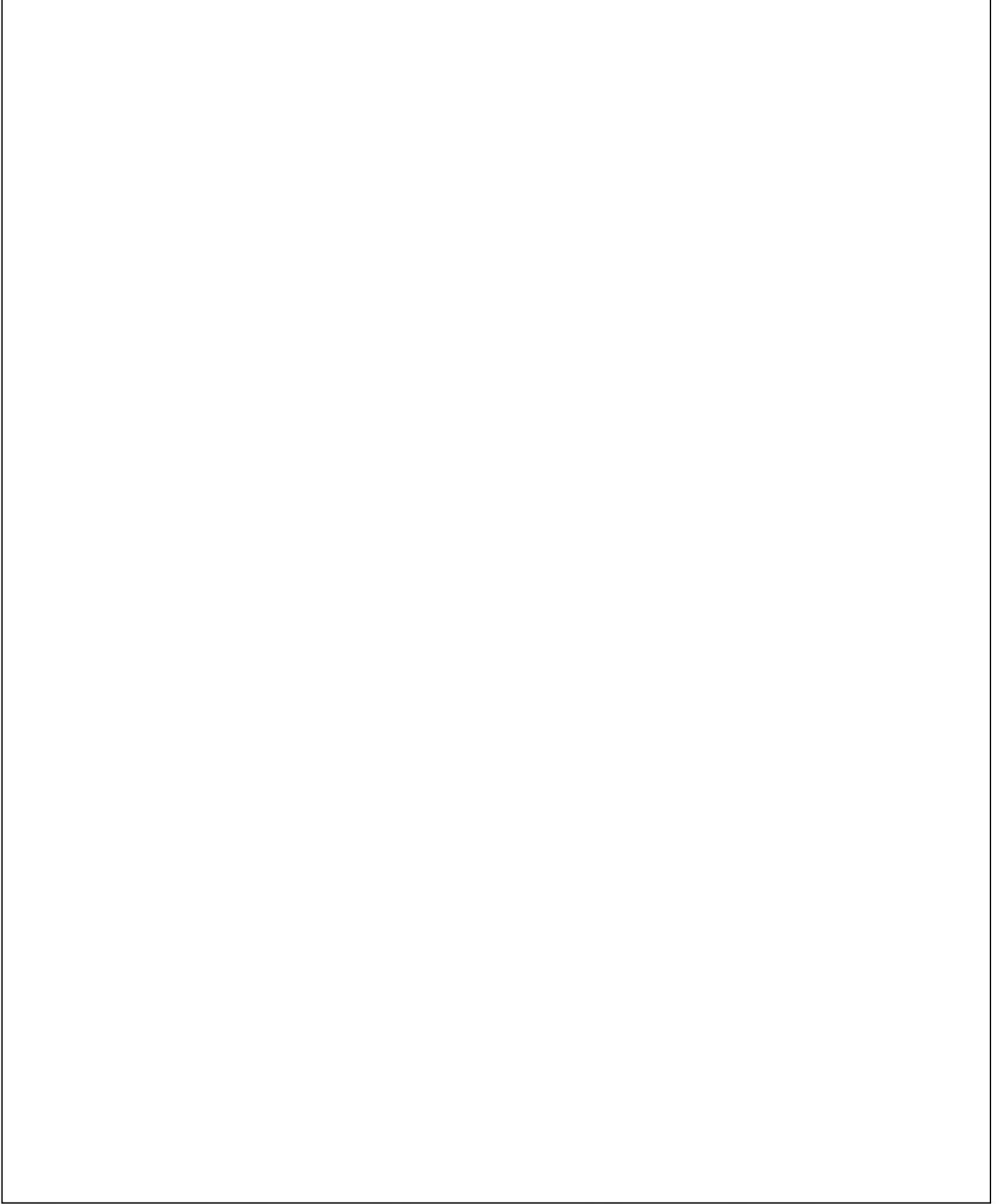
शिक्षकाची सही.

अध्ययन निष्पत्ती 15 : द्रव्य आणि द्रव्याचे गुणधर्म समजून घेणे.

कृती15.1:- वस्तूच्या गुणधर्मावर आधारित खालील तक्ता भरून लागू पडणा-या गुणधर्मासाठी (√) आणि लागू न पडणा-या गुणधर्मासाठी (X) खूण करा.

क्र. सं.	वस्तू	वजन	हलके	मृदू	कठीण	तरंगणारे	बुडणारे	वाहणारे	विरघळणारे	न विरघळणारे
1	दगड									
2	काडी									
3	साखर									
4	कागद									
5	ब्रेड									
6	खडू									
7	विट									
8	हिमखंड									
9	कापूस									
10	पाणी									

कृती 15.2 जड, हलके, मऊ आणि कठीण गुणधर्मांच्या वस्तूंची चित्रे जमा करा आणि ती खालील चौकटीत चिकटवा.

कृती 15.3 विचार करा, रिकाम्या जागेत योग्य उत्तर लिहा.

तुमचा मित्र बसलेल्या जागेवर, तुला बसणे शक्य आहे काय ?

रिकामा ग्लास, घागर, बाटली तोंड खाली करून पाण्यात बुडवली असता त्यात पाणी भरते काय ?

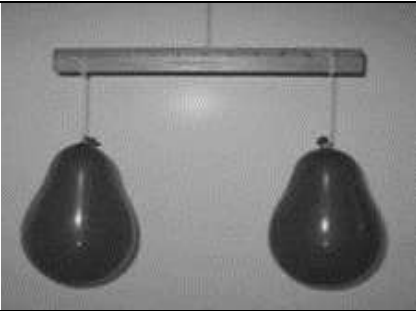
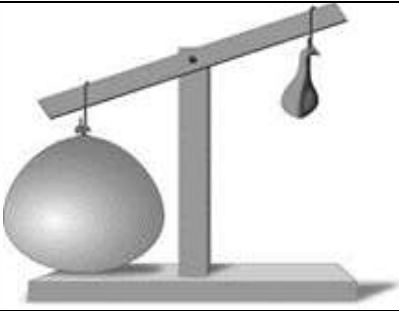

पाण्याने भरलेल्या भांड्यात अधिक पाणी घातले तर काय होते ?

* वरील परिस्थिती लक्षात घ्या आणि तुमचा निष्कर्ष लिहा.

कृती 15.4:-खालील चित्रे पाहून चित्रातील निरिक्षित अंश खालील रिकाम्या जागेत लिहा.

वरील चित्र पाहून द्रव्याबद्दलचा तुमचा निष्कर्ष लिहा.

मूल्यामापन 15

1) द्रव्य म्हणजे काय?

2) द्रव्याचे दोन गुणधर्म लिहा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? \checkmark खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
सभोवताली दिसणा-या द्रव्यांची चित्रे संग्रहीत करुन चिकटवितो.	द्रव्याच्या गुणधर्मावर आधारित वर्गीकरण करतो.	द्रव्य जागा व्यापते हे जाणून घेतो.	द्रव्याला वस्तुमान आहे हे समजते.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही

अध्ययन निष्पत्ती 16 : द्रव्याच्या वेगवेगळ्या स्थिती ओळखणे.

कृती 16.1 :- खालील चित्रे पहा, त्या द्रव्याचे (वस्तूचे) नाव खालील रिकाम्या जागेत लिहून कोष्टक पूर्ण करा.

घनरूप	द्रवरूप	वायुरूप

कृती 16.4 :- घनरूप, द्रवरूप, वायूरूप द्रव्याचे त्यांच्या गुणधर्मावरून दिलेले कोष्टक पूर्ण करा.

द्रव्याची अवस्था	कणांची रचना			आकारमान		आकार		उदाहरण
	विरळ	जवळ जवळ	अत्यंत जवळ	होय	नाही	होय	नाही	
घनरूप								
द्रवरूप								
वायूरूप								

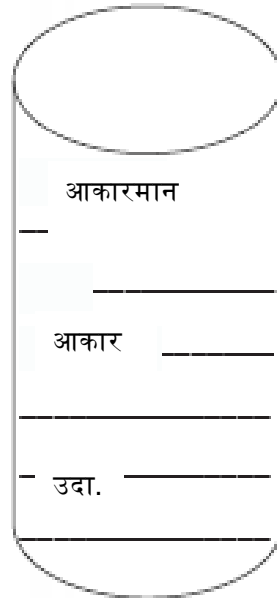
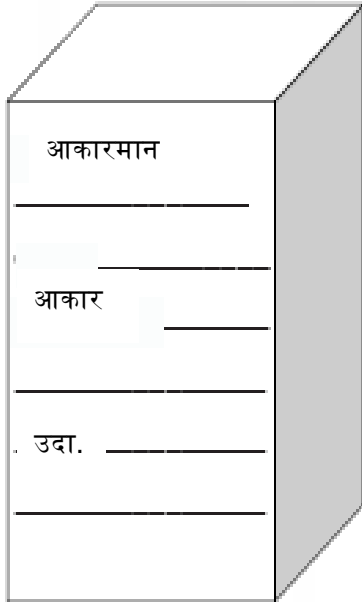
कृती 16.5 :- रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.

द्रव्याच्या एकूण _____ स्थिती आहेत.

घनरूप

द्रवरूप

वायूरूप

कृती 16.6 :- शिक्षक / पालकांच्या मदतीने स्वतः आणि तुमच्या वर्ग मित्रांच्या सहाय्याने प्रयोग करा. खालील विधानांचे निरीक्षण करा. आणि उष्णतेने पाण्याच्या स्थितीमध्ये होणारे बदल अनुभवाआधारे लिहा.

विधान	अनुभव
बर्फाला जर फ्रीज मधून बाहेर ठेवले तर त्याचे काय होते ?	
पाण्याला उष्णता दिल्यास त्याचे काय होते?	
वाफेला थंड केल्यास त्याचे काय होते?	
पाण्याला फ्रीजमध्ये ठेवले तर थोड्या वेळाने त्याचे काय होते?	

मूल्यामापन 16

1) कणांच्या रचनेच्या आधारे द्रव्याचे वर्गीकरण कसे करता येईल ?

2) द्रव्यावरील उष्णतेचा परिणाम लिहा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
द्रव्याच्या तीन अवस्था ओळखतो.	द्रव्याच्या अवस्था ओळखून त्यांच्या गुणधर्मांची यादी करतो.	घन, द्रव्य, वायू या अवस्थांची उदाहरणे देतो.	द्रव्यावर उष्णतेचा होणारा परिणाम समजून घेतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही

आपला भारत राजकीय आणि सांस्कृतिक

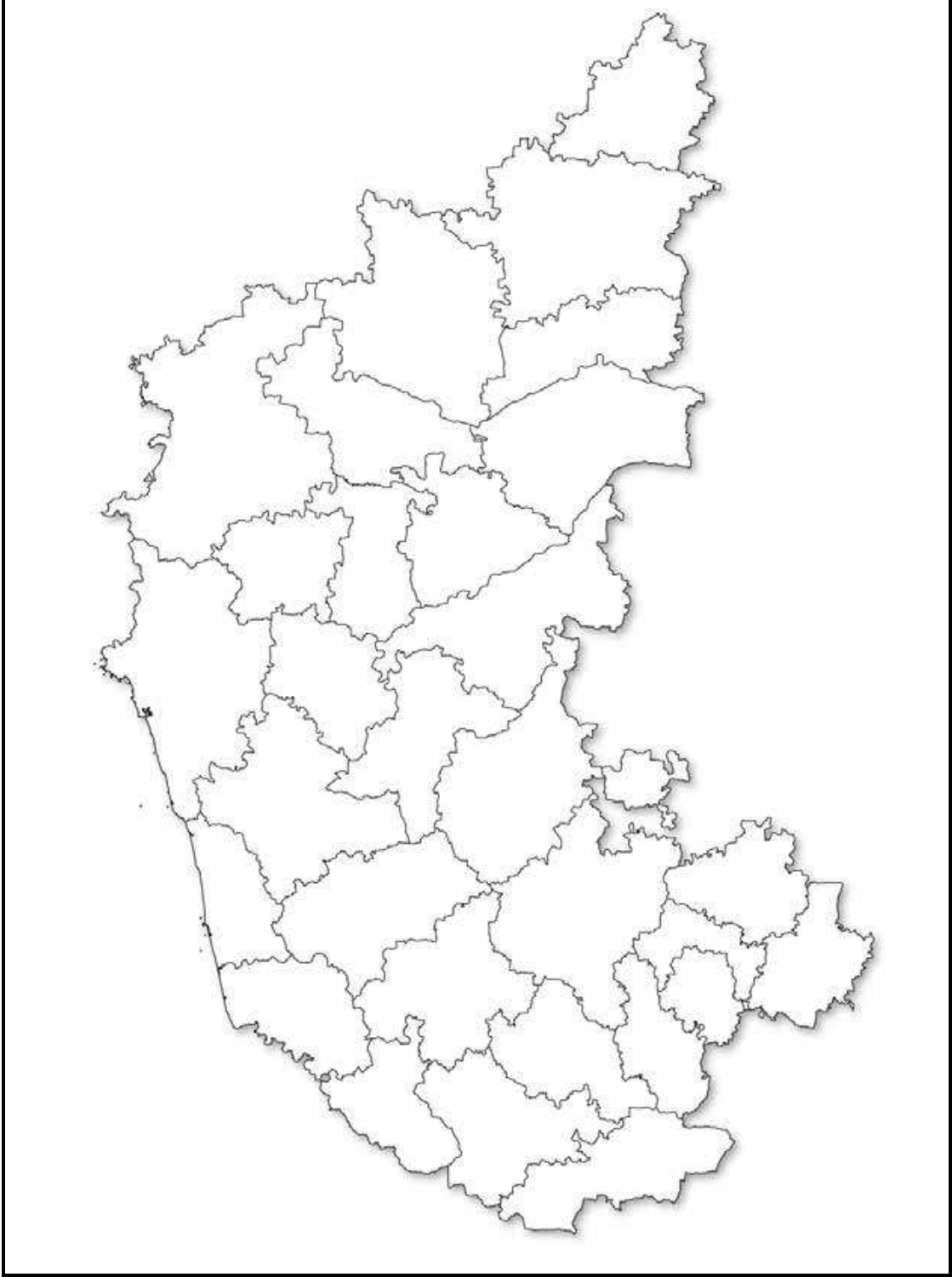
अध्ययन निष्पत्ती 17 :- भारताच्या नकाशामध्ये कर्नाटक राज्य दाखविणे.

भारताच्या शेजारील देश आणि सभोवताली असलेल्या समुद्राबद्दलची नावे सांगू शकतो.

कृती 17.1:- आपल्या भारताच्या नकाशा मध्ये कर्नाटक राज्य ओळखून त्याला लाल रंग द्या.

कृती 17.2.:- शिक्षकाची मदत घेऊन खाली दिलेल्या कर्नाटकाच्या नकाशात जिल्हांची नावे लिहा व विविध रंगाने रंगवा .

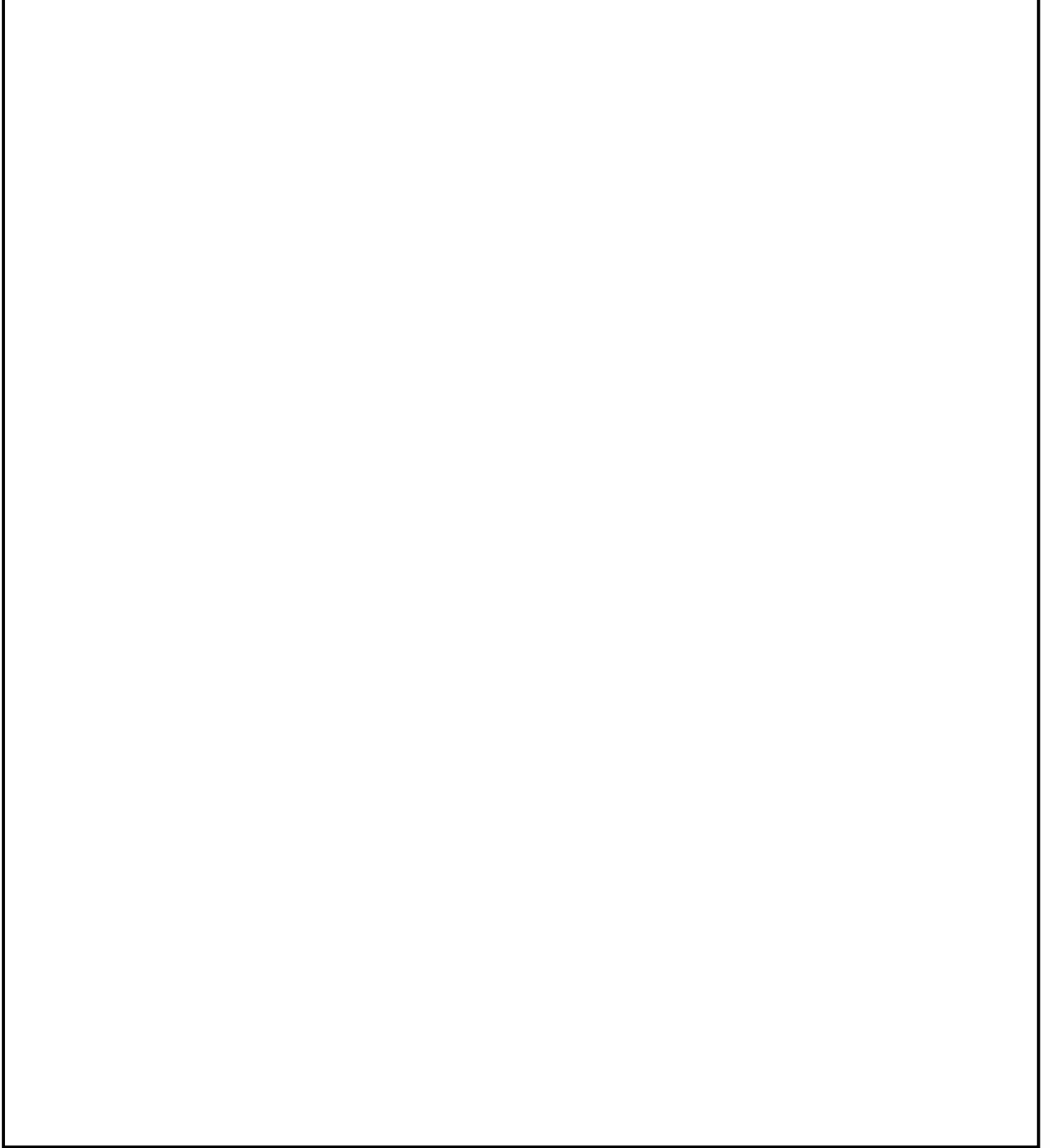

कृती 17.3 :- दिलेल्या नकाशामध्ये भारताच्या शेजारील देशांची नावे ओळखून लिहा. (आवश्यकता असल्यास शिक्षकांचे / पालकांचे / वर्ग मित्रांचे सहकार्य घ्या.)

कृती :- 17.4 प्रकल्प / कार्य

नकाशाच्या मदतीने भारतातील राज्ये, राजधानी आणि मातृभाषा दर्शविणारा तक्ता खालील चौकटीत तयार करून वर्गात प्रदर्शित करा. (आवश्यकता असल्यास शिक्षकांचे / पालकांचे / वर्ग मित्रांचे सहकार्य घ्या.)

मूल्यमापन 17

1) कर्नाटक राज्याच्या शेजारील राज्यांची यादी करा.

2) तुमचा जिल्हा नकाशामध्ये ओळखून, तुझ्या जिल्ह्या शेजारील जिल्ह्यांची यादी करा.

3) खालील राज्यांच्या राजधान्या लिहा.

1) केरळ 2) गुजरात 3) तमिळनाडू 4) मणिपूर.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
भारताच्या नकाशा मध्ये कर्नाटक राज्य ओळखतो.	कर्नाटकाच्या नकाशामधील जिल्हे ओळखून रंग भरतो.	आशिया खंडाच्या नकाशामध्ये भारत देश ओळखून भारताच्या शेजारील देशांची यादी बनवितो.	भारतामधील राज्ये व त्यांच्या राजधान्या ओळखून तक्ता बनवितो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही

18 अधुयन नलषुतुी :- रलकुतुे आणल केंदुरशलसलत डुरदुेश ओळखणे.

कृती 18.1 डुरलरतलकुतुे नकलशलडुधुे दललेली सरुव रलकुतुे ओळखून नलवे ललहल.

क्रम संख्या	राज्य	राजधान्या
1	अरुणाचल प्रदेश	इटानगर
2	आंध्र प्रदेश	अमरावती
3	आसाम	दिसपूर
4	बिहार	पाटणा
5	छत्तीसगड	रायपूर
6	गोवा	पणजी
7	गुजरात	गांधीनगर
8	हरियाणा	चंदिगड
9	हिमाचल प्रदेश	शिमला
10	झारखंड	रांची
11	कर्नाटक	बेंगळूरु
12	केरळ	तिरुअनंतपुरम
13	मध्यप्रदेश	भोपाळ
14	मणिपूर	इंफाळ
15	महाराष्ट्र	मुंबई
16	मेघालय	शिलाँग
17	मिझोराम	एझवाल
18	नागालँड	कोहिमा
19	उडीसा	भुवनेश्वर
20	पंजाब	चंदिगड

21	राजस्थान	जयपूर
22	सिक्किम	गंगटोक
23	तमिळनाडू	चेन्नई
24	त्रिपुरा	आगरतळा
25	उत्तराखंड	डेहराडून
26	उत्तरप्रदेश	लखनऊ
27	पश्चिम बंगाल	कोलकाता
28	तेलंगणा	हैद्राबाद

क्रम संख्या	केंद्रशासित प्रदेश.
1	दिल्ली
2	जम्मू आणि काश्मीर
3	लडाख
4	चंदिगड
5	दादरा, नगर हवेली, दिव, दमन
6	लक्षद्वीप
7	अंदमान निकोबार बेटे
8	पदुचेरी

कृती 18.2 :- दिलेल्या भारताच्या नकाशात फक्त केंद्रशासित प्रदेश रंगवा.

कृती 18.3 नकाशाच्या मदतीने खालील कोष्टक पूर्ण करा.

भारताच्या शेजारील देश	
भारतातील केंद्रशासित प्रदेश	
उत्तर भारतातील राज्ये	
दक्षिण भारतातील राज्ये.	

मूल्यामापन 18

1) भारतातील केंद्रशासित प्रदेशांची यादी करा. नकाशामध्ये दाखवा.

2) भारताच्या शेजारील देशांची यादी करा आणि ते कोणत्या दिशेला आहेत ते सांगा.

मूल्यांकनाचा स्तर (माझे अध्ययन कसे झाले आहे ? ✓ खूण करा.)

स्तर 1	स्तर 2	स्तर 3	स्तर 4
नकाशाच्या मदतीने उत्तर भारतातील आणि दक्षिण भारतातील राज्यांची यादी करतो.	भारताच्या नकाशामध्ये सर्व राज्ये ओळखतो.	भारतातील केंद्रशासित प्रदेश ओळखून त्यांना रंग देतो.	भारताच्या शेजारील देशांची यादी करतो.

माझ्या अध्ययनाबाबत शिक्षक / मार्गदर्शकाचा अभिप्राय

दिनांक :

शिक्षकाची सही
